

Stenografični zapisnik

devete seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 5. novembra 1889.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar dr. Josip Poklukar. — Vladna zastopnika: C. kr. deželni predsednik baron Andrej Winkler in c. kr. okrajni komisar Josip Rihar. — Vsi članovi razun: Ekscelenca knezoškof dr. Jakob Missia. — Zapisnikar: Deželni tajnik Josip Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika VIII. deželno-zborske seje dne 31. oktobra 1889.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 48. Poročilo deželnega odbora o cesti čez Lužarje.
4. Priloga 49. Poročilo deželnega odbora o uravnavi zdravstvene službe v občinah.
5. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji posestnikov iz vasi Gorenje, Srednje in Spodnje Gamlje glede podpore za uravnavo Save.
6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji okrajnega cestnega odbora Ribniškega, da bi se odpisalo posojilo 647 gld. 9 kr.
7. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji okrajno-cestnega odbora Ribniškega glede podpore za vzdrževanje cestarjev.
8. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka o prošnji občin Moravče, Peče in Drtija, da bi se cesta preložila iz Moravč do Lukovice.
9. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka o načrtanem zakonu, s katerim se prenarejajo §§ 5., 6. in 7. zakona z dne 20. julija 1863, dež. zak. št. 12; o plačevanju troškov za postavljanje in vzdrževanje katoliških cerkvenih in prebendnih poslopij, potem za preskrbovanje cerkvenih potrebsčin (k prilogi 34.).
10. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji krajevnega šolskega sveta na Robu glede podpore za vodnjak pri šoli.
11. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega posojilnega zaklada za l. 1890. (k prilogi 33.).

Stenographischer Bericht

der neunten Sitzung

des krainischen Landtages

zu Laibach

am 5. November 1889.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Dr. Josef Poklukar. — Vertreter der k. k. Regierung: R. k. Landespräsident Andreas Baron Winkler und k. k. Bezirkscommissär Josef Rihar. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia. — Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der VIII. Landtagsitzung vom 31. October 1889.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidentiums.
3. Beilage 48. Bericht des Landesauschusses in Angelegenheit der Lužarje = Bergstraße.
4. Beilage 49. Bericht des Landesauschusses betreffend die Organisation des Sanitätsdienstes in den Gemeinden.
5. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition der Inassen von Ober-, Mitter- und Unter-Gamling um Subvention zur Saderegulirung.
6. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition des Bezirksstrafenauschusses von Reifnitz um Abschreibung eines Darlehens pr. 647 fl. 9 kr.
7. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition des Bezirksstrafenauschusses von Reifnitz um Subvention für die Straßeneinräumer.
8. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirthschaftlichen Ausschusses über die Petition der Gemeinden Moräutsch, Peče und Drittai wegen Umlegung der Straße von Moräutsch nach Lukovic.
9. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirthschaftlichen Ausschusses über den Entwurf eines Gesetzes, womit die §§ 5, 6 und 7 des Gesetzes vom 20. Juli 1863, L. G. B. Nr. 12, betreffend die Bestreitung der Kosten zur Herstellung und Erhaltung der katholischen Kirchen- und Pfundengebäude, dann zur Beschaffung der Kirchenerfordernisse, abgeändert werden (zur Beilage 34.).
10. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über das Gesuch des Ortschaftsrathes von Rob um Subvention für Herstellung eines Brunnens bei der Schule.
11. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über den Vorschlag des Landesanelehensfondes pro 1890 (zur Beilage 33.).

12. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji katoliškega društva rokodelcev v Novem Mestu glede podpore za zgradbo društvene hiše.
 13. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnega zaklada za l. 1888. (k prilogi 38.).
 14. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o § 5. letnega poročila „Občinske reči“, Marg. št. 1., 2., 3., 4., 5.
 15. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka o prošnji občine Črnomaljske za uvrstitev ceste iz Grosupelga čez Črnomelj v Vinico med deželne ceste.
 16. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka o prošnji okrajnega cestnega odbora Radeškega, da bi se preložila cesta čez Brunek.
 17. Priloga 47. Poročilo finančnega odseka o proračunu normalno-šolskega zaklada za l. 1890. (k prilogi 20.).
 18. Priloga 52. Poročilo finančnega odseka o proračunu deželne vinarske, sadjarske in poljedeljske šole na Grmu za l. 1890. (k prilogi 17.).
 19. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnega posojilnega zaklada za l. 1888. (k prilogi 30.).
 20. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka o prošnji vasi Dobernič, Preska, Artmanjavas, Gorenjavas in Verboc, da se pošlje tehnik v preiskovanje vzrokov ondornim povodnjam.
 21. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka o prošnji podobčin Šent Vid in Lozice za brezplačno podelitev ameriških trtnih rezanic.
 22. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka o § 9., marg. št. 8. letnega poročila glede Holzapflove ustanove za gluhoneme.
12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des katholischen Gesellen-Vereines in Rudolfswert um Subvention für den Bau des Vereinshauses.
 13. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Landesfondes pro 1888 (zur Beilage 38).
 14. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses über § 5 des Rechenschaftsberichtes „Gemeinbeangelegenheiten“, Marg.-Nr. 1, 2, 3, 4, 5.
 15. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirtschaftlichen Ausschusses über die Petition der Gemeinde Tschernembl um Einreihung der Straße von Grosupel über Tschernembl nach Weinitz unter die Landesstraßen.
 16. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirtschaftlichen Ausschusses über die Petition des Bezirksstrassen-ausschusses von Ratjach wegen Umlegung der Straße über Brunek.
 17. Beilage 47. Bericht des Finanzausschusses über den Vorschlag des Normalschulfondes pro 1890 (zur Beilage 20).
 18. Beilage 52. Bericht des Finanzausschusses über den Vorschlag der Landes-Wein-, Obst- und Ackerbauschule in Stauden pro 1890 (zur Beilage 17).
 19. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Landesanlehensfondes pro 1888 (zur Beilage 30).
 20. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirtschaftlichen Ausschusses über die Petition der Ortschaften Dobernitz, Preska, Hartmannsdorf, Oberdorf und Verbouz um Abordnung eines Technikers zur Erhebung der Überschwemmungsursachen.
 21. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirtschaftlichen Ausschusses über die Petition der Untergemeinden St. Veit und Lozice um unentgeltliche Überlassung amerikanischer Schnittraben.
 22. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirtschaftlichen Ausschusses über § 9, Marg.-Nr. 8 des Rechenschaftsberichtes betreffend die Holzapfelfche Taubstimmensiftung.

Seja se začne ob 10. uri 30 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 30 Minut. Vormittag.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost slavne zbornice in otvarjam sejo. Gospod zapisnikar bo prečital zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika VIII. deželno-zborske seje dne 31. oktobra 1889.**1. Učtenj des Protokoll des VIII. Landtagsitzung vom 31. October 1889.**

(Tajnik Pfeifer bere zapisnik VIII. seje v nemškem jeziku. — Secretär Pfeifer verliest das Protokoll der VIII. Sitzung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar:

Je kaj opomniti k ravnokar prečitanemu zapisniku zadnje seje?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.**2. Mittheilungen des Landtagspräsidenten.****Deželni glavar:**

Naznaniti mi je sledeče došle dopise:

V prvi vrsti mi je došlo od gospoda c. kr. deželnega predsednika pisanje zadevajoče v letu 1889. po nezdigi storjene škode na Kranjskem z enim izkazom in s željo, da bi se deželnemu odboru za take slučaje dovolil kredit.

Prosim gospoda tajnika, da ga prečita.

Tajnik Pfeifer:

(Bere: — Liest:)

„Nr. 3064/Pr.

Eure Hochwohlgeboren!

Ich beehre mich Eurer Hochwohlgeboren in der Anlage einen vom Landes-Gendarmerie-Commando anher gelangten Ausweis über die im Laufe des Jahres 1889 bisher vorgekommenen Elementarschäden in den einzelnen Posten-Rayons zur gefälligen Einsicht gegen feinerzeitigen Rückschluss mitzutheilen.

Wenn auch die Schadensziffern keinen authentischen Wert haben, da dieselben nur auf Grund approximativer Angaben und nicht auf Grund amtlicher Daten zusammengestellt worden sind, so läßt sich doch soviel mit Bestimmtheit aus dem vorliegenden Ausweise entnehmen, daß im heurigen Jahre die Bevölkerung in-

folge des Zusammentreffens verschiedenartiger Calamität außergewöhnlich empfindliche materielle Einbußen erlitten hat, welche die Besorgnis erwecken, daß bei Eintritt der Winterzeit in einzelnen Gegenden eine förmliche Nothlage eintreten werde.

Ohne dem Ermessen Eurer Hochwohlgeboren vorzugreifen zu wollen, hielt ich es daher für sehr empfehlenswert, daß dem Landesaussschusse seitens des hohen Landtages ein besonderer Credit eingeräumt würde, im gegebenen Falle die in Nothlage gerathenen Bewohner vor dem äußersten Elende zu bewahren.

Empfangen Eure Hochwohlgeboren die Versicherung meiner vollkommenen Hochachtung.

Laibach, am 4. November 1889.

Der k. k. Landespräsident:

Winkler.

An Seine

des Herrn Landeshauptmannes im Herzogthume Krain, Ritters des Ordens der eisernen Krone u. c.

Dr. Josef Poklukar

Hochwohlgeboren

in Laibach."

(Klici na levi: — Rufe links: Dobro! dobro!)

Deželni glavar:

Prosim to pisanje v prvi vrsti na znanje vzeti, dalje da je deželni odbor v svoji zadnji seji, še predno je dobil to poročilo c. kr. deželnega predsedništva, sklenil, prositi visoki zbor, naj dovoli poseben precej izdaten kredit v ta namen in prositi posebne podpore pri državi. V formalnem obziru se mi zdi najboljše, ako se to pisanje in izkaz izroči finančnemu odseku.

Ker ni ugovora, se bode tako zgodilo in obenem se usojam izrekati častitemu gospodu deželnemu predsedniku zahvalo.

Dalje mi je naznaniti drugo pisanje od strani deželnega predsedništva, zadevajoče tri ceste, o katerih je lanskega leta visoki zbor sklenil, da se uvrste med okrajne ceste. Lanskega leta še ni imel veljavo nov cestni zakon, ki je bil potrjen šele 29. julija 1889, in gledé uvrščenja med okrajne ceste ima nov zakon za naše ceste določite, po katerih pristaje pravica uvrščenja med okrajne ceste deželnemu odboru samemu brez Najvišjega dovoljenja. Z ozirom na ta zakon torej ta dopis deželnega predsedništva meri na to, da se sklepi vrnejo deželnemu odboru nazaj z dostavkom, da po zakonu, oziroma po § 23. zakona z dné 29. julija 1889, št. 17. dalje primerno postopa. Takrat, ko je visoki zbor storil te sklepe, bilo je treba predložiti jih potem visoki c. kr. vladi v Najvišje odobrenje. Med tem je zadobil zakon moč, in zaradi tega je treba, da visoki zbor vnovič potrdi svoje sklepe, oziroma to poročilo jemlje na znanje.

Ti sklepi zadevajo 1. cesto Dobrova-Zaklanec; 2. takozvano cesto v Ključih; 3. cesto Glogovice-Št. Vid-Sv. Rok.

Želi kdo besede k temu dopisu?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Torej prosim gospode, ki sklepe lanskega leta vnovič potrde, oziroma ta dopis jemljejo odobrajajo na znanje, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

S tem so rešene te točke došlih dopisov.

Nadalje mi je naznaniti dopis c. kr. deželne vlade in deželnega šolskega sveta zadevajoč petmesečni tečaj na c. kr. obrtni šoli v Gradcu, v kategoriji se bode poslalo nekoliko učiteljev iz Kranjske, da se uzgojé dobre učiteljske moči za obrtne nadaljevalne šole, dalje zadevajoč troške za nadomestovanje učiteljev in za podpore.

Predlagam, da se ta dopis odda finančnemu odseku v rešitev.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje so došle sledeče prošnje, in sicer izročam jaz:

Prošnjo bolniškega in podpornega društva pomočnih uradnikov na Kranjskem v Ljubljani za denarno podporo.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzaußschusse zugewiesen.)

Gymnasial-Direction in Gottschee bittet um eine Subvention zur Unterstützung dürftiger Schüler pro 1890.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzaußschusse zugewiesen.)

Županstvo na Studenci, okraj Krški, prosi podpore za nakupovanje sredstev proti strupeni rosi.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Žitnik izročá sledeči prošnji:

Občina Ambrus in sosednje prosijo, da bi pregleдал deželni inženir, se bi li mogla iz Krke napoljati voda.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Posestniki iz Radeč na Dolenjskem prosijo, da se ob deželnih troških zgradi most čez Savo pri Radečah.

Predlagam, da se izroči ta prošnja finančnemu odseku.

Ako ni ugovora?

Poslanec Detela:

Prosim besede! V prvi vrsti je to po mojem mnenju upravno vprašanje, ker bode treba uvaževati, ali je most tako važen, da se napravi; potem šele nastane vprašanje, kako naj se troški pokrijejo.

Predlagam torej, da se izroči prošnja upravnemu odseku temveč, ker ima ta odsek tudi prošnjo gledé preložitve ceste čez Brunek, ki je v zvezi s tem mostom.

Deželni glavar:

Ako ni ugovora proti nasvetu gospoda poslanca Detele, izročam prošnjo upravnemu odseku.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje izročá gospod poslanec Pfeifer sledeče prošnje:

Županstvo na Raki prosi za posredovanje, da bi ne bili kaznovani vinogradniki, ki so samovlastno točili vino na drobno.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Občina Raka prosi podpore, oziroma brezplačnega dobivanja ameriških trt iz c. kr. trtnice v Koštanjevi.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Občina Raka prosi podpore za napravo mostu v Meršečivasi čez Krko.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Občina Raka prosi podpore za nakup bakrenega vitriola.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Občina Raka prosi za reguliranje Krke z dotoki.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec dr. Vošnjak izročá prošnjo županstva v Cerknici, da bi se za Cerknico in okolico ustanovil poseben sodni in davčni okraj s sedežem v Cerknici.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Jaz izročam prošnjo Josipa Paternostra, oficijala deželnega knjigovodstva, za predplačilo 900 gld.

Ta prošnja zadeva predplačilo, katero deželni odbor v svojem delokrogu ne more rešiti. Predlagam, da se izroči finančnemu odseku.

(Obvelja. — Angenommen.)

Gospod poslanec Dragoš izročá prošnjo županstva Adlešiče za podporo po toči poškodovanim prebivalcem davčne občine Adleške.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzaußschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Grasselli izročá prošnjo učiteljstva stolnega mesta Ljubljane glede uredbe učiteljskih plač.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzaußschusse zugewiesen.)

Pred dnevnim redom mi je še naznaniti, da so se razdelile gospodom poslancem sledeče priloge, katere bodem v prvem branji izročil dotičnim odsekom.

Vprašam, če je kaj formalnega ugovora?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Torej jih bodem izročil in sicer:

Priloga 50. **Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga načrt zakona o povzdigi reje goveje živine.**

Beilage 50. **Bericht des Landesauschusses mit Vorlage eines Gesetzentwurfes, betreffend die Hebung der Rindviehzucht.**

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Priloga 51. **Poročilo deželnega odbora gledé dovoljenja priklad za okrajne ceste.**

Beilage 51. **Bericht des Landesauschusses betreffend die Genehmigung von Umlagen für Straßenzwecke.**

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Priloga 55. **Poročilo deželnega odbora, kako je preskrbeti za gradnjo lokalne železnice „Ljubljana - Kamnik“ dovoljeni donesek.**

Beilage 55. **Bericht des Landesauschusses, betreffend die Beschaffung des für den Bau der Localbahn „Laibach - Stein“ bewilligten Beitrages.**

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

To so te tri izredne točke. Dalje mi je tudi naznaniti, da pride priloga to je:

Priloga 54. **Poročilo deželnega odbora o zgradbi deželnobranske vojašnice v Ljubljani.**

Beilage 54. **Bericht des Landesauschusses betreffend den Bau einer Landwehrkaserne in Laibach.**

iz tiska, katera se bode še med sejo razdelila, in predlagam, da bi se tudi ta priloga v prvem branji takoj izročila finančnemu odseku v pretres in poročanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

3. Priloga 48. **Poročilo deželnega odbora o cesti čez Lužarje.**

3. Beilage 48. **Bericht des Landesauschusses in Angelegenheit der Lužarje-Bergstraße.**

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

4. Priloga 49. **Poročilo deželnega odbora o uravnavi zdravstvene službe v občinah.**

4. Beilage 49. **Bericht des Landesauschusses betreffend die Organisation des Sanitätsdienstes in den Gemeinden.**

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Zdaj prestopimo k drugim točkam dnevnega reda, ki se imajo meritorično rešiti in sicer k točki 5. Gospod poročevalec Hribar bo o tej poročal.

5. **Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji posestnikov iz vasi Gorenje, Srednje in Spodnje Gamlje glede podpore za uravnavo Save.**

5. **Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Fassen von Ober-, Mitter- und Unter-Gamling um Subvention zur Saveregulirung.**

Poročevalec Hribar:

Visoki deželni zbor! 31 posestnikov iz vasi Gorenje, Srednje in Spodnje Gamlje vložilo je prošnjo, naj bi se iz deželnega zaklada dala jim podpora za regulovanje struge v varstvo pobrežja reke Save poleg imenovanih občin. V tej prošnji navajajo posestniki, da so 27. avgusta tekočega leta že vložili pri visoki deželni vladi prošnjo, naj bi se Savski bregovi ob teh občinah regulovali in pravijo, da brz-kone od visoke vlade ni pričakovati ugodne rešitve, ako visoki deželni zbor ne izreče, da je pripravljen izdatno konkurovati k temu delu. Sklicujejo se na to, kake velikanske škode napravlja Sava, ko odplavlja njihove njive; navajajo, da je odplavila dosedaj več nego 80 oral rodovitnega polja in da je letos odtrgala zopet zemljišča do deset sežnjev širokosti v celi dolgosti toka od Zgornjih do Spodnjih Gamlj. Občine sklenile so, da bodo, ako

visoka vlada in deželni zbor dovolita podpore v ta namen, da se Savsko bregovje reguluje, vsaj deloma z dovažanjem kamenja in drugega gradiva pri delu pomagale.

Regulacija Save ob Gamljih ni novo vprašanje. Častiti deželni odbor se je že dne 21. oktobra 1885 obrnil do visoke vlade s prošnjo, naj bi, ker preti tem vasem velika nevarnost, hidrotehnika odposlala, ki bi napravil načrt za regulacijo. Visoka vlada odgovorila je 15. maja 1886. leta, da za tisti čas ni bilo mogoče odposlati vladnega inženirja, češ, da ima notranjega in vnanjega posla v taki obilici, da ne bi bilo mogoče pogrešati ga. Ob enem je visoka vlada izrekla, da ne gre, da bi država prevzela izdelovanje načrtov, ker se najbližji udeleženci sami niso izrekli, da to želé in je deželni odbor le iz lastne inicijative prošnjo vložil. Sedaj pa so najbližji udeleženci sami prišli s prošnjo.

Finančni odsek, ki se je o tej stvari posvetoval, priznal je soglasno, da je skrajna potreba Savske bregove ob Gamljih regulovati, ni pa se mogel zjediniti o tem, da bi se že sedaj iz deželnega zaklada dovolila kaka podpora, kajti po njegovem mnenju je stvar vlade, da začetna dela zvrši. Sava sicer še ni kategorizovana in ne vé se, ali bode od Savskega mostu naprej državna reka ali ne. Vsekako je država s tem, da je prevzela regulovanje ob spodnjem toku, priznala, da se ima Sava prištevati državnim rekam. Treba se je torej po mnenju finančnega odseka obrniti zopet do vlade s prošnjo za izdelanje načrtov. Uspeha je sedaj pričakovati tem prej, ker se je zastopnik vlade, prečastiti gospod deželni predsednik, v finančnem odseku izrekel, da sedaj tistih zaprek, da bi se odposlal inženir, ki bi tam potrebno ukrenil, kakor so bile leta 1886., ni več in vsled tega je opravičena nada, da se bodo dela, ker visoka c. kr. vlada sama priznava njihovo nujnost, v resnici v kratkem zvršila. Finančni odsek Vam po tem utemeljevanji predlaga sledeče:

Slavni deželni zbor naj sklene:

»1. Prošnja posestnikov iz Gorenjih, Srednjih in Spodnjih Gamelj, da bi se ob ozemlji teh vasi uravnavalo Savsko obrežje, odstopa se visokej c. kr. deželni vladi z nujnim priporočilom, naj kar najprej mogoče izgotoviti dá načrt za uravnavo tega obrežja in naj z ozirom na veliko škodo, ki preti omenjenim vasem, potrebno ukrene, da se bode uravnava kar najhitreje mogoče zvrševati začela.

2. Deželnemu odboru se naroča, naj se uravnave ad 1 omenjenega obrežja udeležuje s primer-nim doneskom iz kredita za redne stavbe«.

Deželni predsednik baron Winkler:

Izprosil sem si besedo, da tudi tukaj, kakor že pri razpravi v častitem odseku, zagotavljam slavnemu zboru, da se bode deželna vlada in vlada sploh na ravno izražene želje ozirala, v kolikor ji bode mogoče. Rad pa bi se pri tej priliki tudi ozrl na razpravo zadnje seje in dal zlasti o zgradbi

Savskih bregov nekatera pojasnila, katerih zadnjič nisem mogel dati, ker so mi še manjkala. Dné 31. oktobra t. l. je visoki zbor deželnemu odboru naročil, naj opozarja vlado na škode ob brambenih zgradbah pri Stožicah, da bi jih dala popraviti. Dotični sklep visokega deželnega zbora je meni že došel in reči moram, da sem mu jako hvaležen za njegovo pazljivost in skrbnost, da bi se namreč škode, katere napravljajo povodnji, kolikor mogoče popravile. V tej zadevi naj bo uverjen visoki zbor, da po vsaki večji povodnji uradniki deželne vlade gredó na mesto samo pregledavat storjene škode, ker tudi vlada spoznava, da je ložje male škode popraviti, kakor če se puščajo v nemar, potem velike škode popravljati z velikimi troški. Gledé zgradeb pri Stožicah pa je meni poročal načelnik našega stavbnega urada, da prav za prav v Stožicah in Tomačevem ni bilo nikakih poškodb, marveč da so napravljena dela ostala stanovitna in popolnoma trdna, da ni treba skorej nič popravljati. Kar zadeva delo pri izlivu Bistrice v Savo, bode se vlada na željo gospoda poslanca Kersnika radovoljno ozirala in pritegnila, v kolikor bo mogoče, to delo k Savskim uravnanim delom; pa zdi se mi, da bode treba tudi po dolgi strugi navzgor napraviti potrebni načrt, da se reka, ki tam razsaja, popravi po celi črti, in treba bi bilo, da bi dobil deželni inženir nalog, pregledati tudi gorenjo strugo. Deželna vlada bode potem od svoje strani zlasti pri visokem ministerstvu poljedelstva prosila pomoči.

Zadnjič naj še omenim, kar je gospod poslanec Šuklje jako obžaloval, da se gledé poizvedeb in preiskav ob uravnavi reke Krke v 13 mesecih ni še nič storilo, da je bila dotična stvar predložena deželni vladi 22. maja t. l. in da je deželna vlada potem, ko je povprašala svoj stavbni urad, kaj je storiti v tej zadevi, in je dobila potrebni odgovor, dné 2. julija predložila spise visokemu ministerstvu. Ko pride odgovor, bode deželna vlada gotovo to stvar dalje preiskovala, in mislim, da bode mogoče ustreči želji gospoda poslanca Šuklje-ja.

(Klici na levi: — *Äufje línš*: dobro! dobro!).

Poslanec Ogorele:

Jaz se popolno strinjam z nasveti finančnega odseka in bi gledé uravnanja Savskih bregov le želel, da bi se deželnemu odboru naročilo in priporočalo, naj bi hitro dal zvrševati ta dela, da se še večjim nesrečam v okom pride, kajti dosedaj se ni, kakor se je meni poročalo, v teh krajih in sicer pri Spodnjih, Srednjih in Zgornjih Gameljnih še ničesar zgodilo. Priporočam torej toplo, da se to delo kolikor mogoče pospešuje.

Poročevalec Hribar:

Po pojasnilih, katere sem dobil od čestitega gospoda deželnega predsednika, nimam ničesar več opomniti, ampak samo izreči visoki vladi zahvalo, da obljubuje, to vprašanje pospeševati in podpirati.

Deželni glavar:

Prestopimo k glasovanju in prosim gospode poslanca, ki pritrde predlogoma finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Oba predloga obveljata. — Beide Anträge werden angenommen.)

6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji okrajnega cestnega odbora Ribniškega, da bi se odpisalo posojilo 647 gld. 9 kr.

6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Bezirksstrafenausschusses von Reifnitz um Abschreibung eines Darlehens pr. 647 fl. 9 kr.

Berichterstatter Dr. Schaffer:

Die Angelegenheit, welche im Momente in Verhandlung steht, ist bezüglich ihres früheren Stadiums aus § 6, Marg. Nr. 15 des Rechenschaftsberichtes bekannt. Sie betrifft eine im schlechten Zustande sich befindliche Theilstrecke der von Oblak nach Laferbach führenden Bezirksstraße im Ausmaße von beiläufig 1000 m Länge. Bezüglich dieser Strecke bestand seit einigen Jahren ein Streit zwischen den Bezirksstrafenausschüssen von Reifnitz und Laas, welchem von beiden die Erhaltung derselben zufalle. Mittlerweile verfiel, da jeder der beiden Bezirksstrafenausschüsse sich weigerte für die Erhaltung der Theilstrecke etwas zu thun, dieselbe in einen immer schlechteren Zustand und es blieb schließlich dem Landesauschusse nichts übrig, als sie auf Kosten des Landesfondes durch den Bezirksstrafenausschuss von Laas in einen fahrbaren Zustand bringen zu lassen. Gleichzeitig hat der Landesauschuss die Verfügung getroffen, daß derjenige Bezirksstrafenausschuss, welchem die Erhaltung der oberwähnten Straße obliegt, den betreffenden, vorschussweise aus dem Landesfonde bestrittenen Betrag seinerzeit zu ersetzen haben werde. Die Angelegenheit ist durch Sachverständige geprüft und dabei constatirt worden, daß der Bezirksstrafenausschuss von Reifnitz den bewußten Theil der Straße zu erhalten habe und gemäß der vorerwähnten Entscheidung des Landesauschusses ist es somit der Bezirksstrafenausschuss von Reifnitz, welcher im heurigen Jahre den Betrag von 651 fl. 69 kr. an den Landesfond zu ersetzen hat.

Den unmittelbaren Gegenstand der Verhandlung bietet nun das Einschreiten des Bezirksstrafenausschusses von Reifnitz dahingehend, daß ihm vom hohen Landtage der Rückersah dieses Betrages von 651 fl. 69 kr. nachgesehen werden möge. Der Finanzausschuss hat die Sache eingehend berathen, ist jedoch nicht in der Lage in die Abschreibung des Darlehens einzurathen und zwar aus dem Grunde nicht, weil einerseits für den Bezirksstrafenausschuss von Reifnitz die Zahlungsverpflichtung unzweifelhaft zu Recht besteht und andererseits eine Entscheidung des Landesauschusses vorliegt, über die nicht ohne

Weiteres hinausgegangen werden kann, aber auch deshalb nicht, weil das Erfordernis des Bezirksstrafenausschusses im nächsten Jahre ohnehin durch die Kategorisirung einer Straße als Landesstraße eine Herabminderung erfahren wird. Wohl aber berücksichtigte der Finanzausschuss in seinem Antrage, den ich am Schlusse stellen werde, das Ansuchen insoweit, als er dem hohen Landtage anrath zu bewilligen, daß die Rückerstattung statt, wenn ich nicht irre, am 1. November 1889, erst im Laufe des Jahres 1890 erfolge.

Der Antrag lautet:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

„Dem Ansuchen des Straßenausschusses Reifnitz um Abschreibung eines Betrages von 647 fl. 9 kr., die für die Herstellung einer verwahrlosten Theilstrecke der von Oblak nach Laferbach führenden Bezirksstraße vom Landesfonde vorschussweise bestritten wurden, wird nicht stattgegeben, wohl aber wird bewilligt, daß die Rückerstattung statt im Jahre 1889 erst im Laufe des Jahres 1890 erfolgt“.

Poslanec Pakiz:

Slavni deželni zbor! Nekako čudno se mi zdi, da finančni odsek, oziroma gospodje udje finančnega odseka o prošnji cestnega okraja Ribniškega, kolikor poznam zapopadek prošnje, vklub temu, da je dobro pojasnena in utemeljena, tako mrzlo sodijo. Slaba letina je letos vsled povodnji, in finančni odsek bi vender lahko priporočal, da se cestnemu okraju Ribniškemu ta mali znesek 647 gld. 9 kr. odpiše. Gospoda moja, ta dolg se ni naredil po zanikrosti cestnega odbora, ampak je nekakšna posledica iz prejšnjih časov. Ker pa ima slavni deželni zbor letos princip, da se dolgovi ne morejo odpisovati, stavljal ne bodem nikacega predloga, ampak bi le priporočal, da se slavni zbor pri sledeči točki, ki pride danes na vrsto, ozira na ta okraj in privoli zdatnejšo podporo za vzdrževanje cestarjev.

Deželni glavar:

Preidemo torej k glasovanju in prosim tiste gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

7. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji okrajno-cestnega odbora Ribniškega glede podpore za vzdrževanje cestarjev.

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Bezirksstrafenausschusses von Reifnitz um Subvention für die Straßeneinräumer.

Berichterstatter Dr. Schaffer:

Wie die Herren soeben gehört haben, handelt es sich abermals um ein Einschreiten des Bezirksstrassenaussschusses von Reifnitz, welcher in diesem Falle das Ansuchen stellt, daß ihm für die Entlohnung der Straßeneinräumer eine Subvention bewilliget werde. Eine solche Subvention ist, wie die geehrten Herren ebenfalls aus dem Rechenschaftsberichte ersehen können, dem Bezirksstrassenaussschusse auch schon in früheren Jahren bewilliget worden. Der Finanzausschuß ist der Ansicht, daß derartige Subventionen insoweit am Platze sind, als die Aufstellung von Straßeneinräumern oft das einzige Mittel ist, die Straßen in gutem und fahrbarem Zustande zu erhalten. Mit Rücksicht aber auf die Unmöglichkeit, jetzt schon eine bestimmte Summe in Antrag zu bringen, da möglicherweise im Hinblick auf den Eintritt der Wirksamkeit des neuen Straßen- und Straßenkategorisirungsgesetzes die Verhältnisse des Bezirksstrassenaussschusses sich ändern werden, wie ich schon früher angedeutet habe, stelle ich im Namen des Finanzausschusses den Antrag:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

„Der Landesausschuß wird ermächtigt, dem Straßenausschusse von Reifnitz für die Ablohnung der Straßeneinräumer eine angemessene Subvention aus dem Landesfonde für das Jahr 1889 flüssig zu machen“.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

8. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka o prošnji občin Moravče, Peče in Drtija, da bi se cesta preložila iz Moravč do Lukovice.

8. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirthschaftlichen Ausschusses über die Petition der Gemeinden Moräntsch, Peče und Drittai wegen Umlegung der Straße von Moräntsch nach Lukovic.

Poročevalec Detela:

Slavni zbor! V imenu finančnega odseka mi je poročati o prošnji občin Moravče, Peče in Drtija, da bi se cesta preložila iz Moravč do Lukovice. Utemeljuje se ta prošnja tako-le:

(here: — ließt):

»Moravska dolina, največa in najpremožnejša vsega Brdskega okraja, znana po svoji živinoreji in po svojem rodovitnem polji, obstoječa iz krajnih občin Peče, Drtija in Moravče, oziroma iz far Peče in Moravče, broječa nad 6000 duš, zvezana je po kakih 10 km dolgi okrajni cesti z veliko ali državno cesto pri Lukovici oziroma na Prevojih.

Ta okrajna cesta, ki veže okraj Brdski z Ljubljanskim, po kateri gre ves promet in katera bi za-

sluzila biti uvrščena mej deželne ceste zaradi posebne važnosti, ki jo ima za dva okraja, ta cesta je izpeljana tako nesrečno, da obstoji iz samih klancev, mej katerim sta dva zelo dolga in strma, nevarna in prometu škodljiva. Nasledki tega se kažejo povsodi: les, živina in sploh vsi domači pridelki imajo veliko nižjo ceno, kakor po vaseh, ki leže ob veliki državni cesti, in nasproti moramo pri vsem, kar kupujemo za svoje potrebe, plačevati drago voznino.

In vender bi se dala ta okrajna cesta s primerno malimi troški preložiti in speljati tako, da bi cesta ne bila dosti dalja, kakor je zdaj, bila bi popolnem ravna in bi vezala devet vasi z okrajno cesto oziroma z Moravčami. Porabiti bi se dale dobre občinske poti in nova proga bi šla iz Moravč mimo Gorice, skozi Krašce na sv. Andrej, potem za vodo Račo na Selo, Goričico in Zalog, od tod pa po lepi ravni cesti ali na Vrbo ali skozi Krtino na veliko cesto. To bi bila potem, če se zgradi železna cesta na Kamnik, tudi najkrajša pot na postajo »Domžale«.

Promet v Moravški dolini bi se vzdignil, cena domačim pridelkom bi poskočila in glavnica izdana za preložitev ceste bi dala mnogotere obresti.

Podpisani torej prosijo:

Slavni deželni zbor blagovoli ukreniti, da se okrajna cesta iz Moravč na Lukovico v zgorej navedenem smislu preloži«.

Po tej prošnji je sicer že trasa nasvetovana, kako bi se cesta preložila. Ker pa ni načrta in ne proračuna, upravni odsek ni bil v slučajih razsoditi, ali se da preložiti cesta na ta, ali na drug način. To pa je gotovo, da je preložitev te ceste zelo potrebna, kajti, kdor se je le enkrat vozil po tej cesti, čuditi se mora, da je lepa in bogata Moravska dolina tako slabo zvezana z državno cesto. S primeroma malo svoto bi se tu lahko zdatno pomagalo.

Ker upravni odsek ni mogel o tej stvari meritorno razsojati, dasiravno pripoznava važnost te ceste, predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene:

»Prošnja izročča se deželnemu odboru z nalogom, naj potrebno ukrene, da se načrt preložitve napominane ceste napravi ter da poroča in stavi predlog o tej zadevi v prihodnjem zasedanji«.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

9. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka o načrtanem zakonu, s katerim se prenarejajo §§ 5., 6. in 7. zakona z dne 20. julija 1863, dež. zak. št. 12. o plačevanju troškov za postavljanje in vzdrževanje katoliških cerkvenih in prebendnih poslopij, potem za preskrbovanje cerkvenih potrebščin.

9. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirthschaftlichen Ausschusses über den Entwurf eines Gesetzes, womit die §§ 5, 6 und 7 des Gesetzes vom 20. Juli 1863, L. G. B. Nr. 12, betreffend die Bestreitung der Kosten zur Herstellung und Erhaltung der katholischen Kirchen- und Pfründengebäude, dann zur Beschaffung der Kirchenverordnungen, abgeändert werden (zur Beilage 34).

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Slavni zbor! Upravni odsek posvetoval se je o predlogu gospoda poslanca Karola Kluna in tovarišev z načrtom zakona, s katerim se prenamejajo §§ 5., 6. in 7. zakona z dne 20. julija 1863, dež. zak. št. 12., o plačevanju stroškov za postavljanje in vzdrževanje katoliških cerkvenih in prebendnih poslopij, potem za preskrbovanje cerkvenih potrebščin. Upravni odsek je pretehtal utemeljevanje tega načrta zakonu in se je po temeljitem presojevanju prepričal, da je sedanji načrt zakona nekoliko ojustreji, kakor je bil prejšnji zakon, ker je bilo prej določeno, da morajo prebendarji plačevati za vzdrževanje cerkva in za cerkvene potrebščine, ako presega kongrua 500 gld. Ker je poprej kongrua znašala 420 gld. oziroma 315 gld., morali so plačevati šele, če so presegli njihovi dohodki kongruo za 80 gld. oziroma 185 gld., med tem, ko imajo sedaj donašati že, če dohodki presega kongruo za 50 gld.

Ker upravni odsek načrt zakona v nikaki točki ni pre naredil, po mojem mnenju ni treba daljnega posebnega utemeljevanja. Vsled tega v imenu upravnega odseka le sledeče nasvetujem:

Slavni deželni zbor naj sklene:

1. V prilogi 34. natisneni načrt zakona, s katerim se prenamejajo §§ 5., 6. in 7. deželnega zakona z dne 20. julija 1863. l., dež. zak. št. 12., o plačevanju stroškov za postavljanje in vzdrževanje katoliških cerkvenih in prebendnih poslopij, potem za preskrbovanje cerkvenih potrebščin se potrjuje.

2. Deželnemu odboru se naroča, da temu načrtu zakona izprosi Najvišje potrjenje.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

1. Dem in der Beilage 34 enthaltenen Entwurfe eines Gesetzes, womit die §§ 5, 6 und 7 des Landesgesetzes vom 20. Juli 1863, L. G. B. Nr. 12, betreffend die Bestreitung der Kosten zur Herstellung und Erhaltung der katholischen Kirchen- und Pfründengebäude, dann zur Beschaffung der Kirchenverordnungen, abgeändert werden, wird die Genehmigung ertheilt.

2. Der Landesausschuss wird beauftragt, diesem Gesetzentwurfe die Allerhöchste Genehmigung zu erwirken. (Bere načrt, uvod in naslov zakona iz priloge 34., kateri obveljajo brez debate v drugem in tretjem branji. — Verliest den Gesetzentwurf, Eingang und Titel aus der Beilage 34, welche ohne Debatte in zweiter und dritter Lesung angenommen werden.)

Deželni glavar:

S tem, da je sprejet načrt zakona, je tudi rešen 1. predlog upravnega odseka. Sedaj treba še glasovati o 2. odsekovem predlogu in prosim gospode poslance, ki pritrdé tudi temu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

10. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji krajevnega šolskega sveta na Robu glede podpore za vodnjak pri šoli.

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über das Gesuch des Ortschaftsrathes von Rob um Subvention für Herstellung eines Brunnens bei der Schule.

Poročevalec Hribar:

Visoki deželni zbor! Krajni šolski svet na Robu v okraji Velikolaškem je vložil pri okrajnem šolskemu svetu v Kočevji prošnjo z dne 4. avgusta 1889, naj bi se mu dovolila podpora za napravo kapnice. V tej prošnji navaja, da je župnija Rob z velikimi troški sezidala si šolo na 590 m visokem hribu. Ker ni v bližini žive vode, je potreba, da daje učitelj donašati vodó iz doline, kar ga stane mnogo denarja, ker se za učence potrebuje na dan 20 do 40 litrov vode. Občina sklenila je torej, napraviti pri šoli kapnico in bode vsako leto toliko časa, dokler se ne nabere denarja 250 gld. do 300 gld., pobirala naklado 50 gld. Ker pa za zidanje šole občina ni dobila iz deželnega zaklada nikake podpore in se v tako mali občini, kakor je Rob, vsaka naklada težavno izterjava, prosi krajni šolski svet, naj bi se ji dovolila kaka podpora od dežele.

Z ozirom na to, da občina, ko je zidala šolo, ni zahtevala nikake podpore; da je kapnica pri šoli, ki stoji na 590 m visokem hribu, potrebna, sklenil je finančni odsek, da predlaga visokemu zboru sledeči nasvet:

Visoki deželni zbor naj sklene:

»Krajevnomu šolskemu svetu na Robu v okraji Velikolaškem se dovoli za napravo vodnjaka poleg šolskega poslopija donesek 100 gld., ki naj se izplačajo iz deželnega zaklada.«

Poslanec Pakiž:

Ker je gospod poročevalec prošnjo prav dobro pojasnil, nimam pristavljati družega, nego pritrditi, da je vse, kar se je navedlo, popolnoma resnično. Torej si usojam prav toplo priporočati predlog finančnega odseka.

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi več besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich), prestopimo k glasovanju.

vanju in prosim gospode poslance, ki se strinjajo s tem predlogom, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Ungekommen.)

11. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega posojilnega zaklada za l. 1890. (k prilogi 33.).

11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Vorschlag des Landesanklehensfonds pro 1890 (zur Beilage 33).

Poročevalec Šuklje :

Slavni zbor! Predlog finančnega odseka o prilogi 33. zadevajoč proračun deželnega posojilnega zaklada za l. 1890. se ne razlikuje v meritornem oziru od nasvetov deželnega odbora. Edina sprememba, katero nasvetuje finančni odsek, zadeva zgolj obliko in meri na to, da bi se namreč naslovno številko III. »Troški režije« pri potrebščini kontirali ne kot redni troški, temveč kot izredna potrebščina.

Preidem na detail. Pri naslovni številki I. Izplačilo glavnice, nasvetuje finančni odsek nespremenjeno svoto 43.800 gld., ravno tako pri II. Plačilo obresti nespremenjeno 158.320 gld. Pri troških režije nahajamo tukaj kot redno pozicijo 3.397 gld. 75 kr. kot troške deželnih in lokalnih komisij. Lanskega leta bilo je pri tej naslovnej številki postavljenih v proračun 6.680 gld. Finančnemu odseku se je vidilo potrebno, najpred tukaj razpravljati načelno stališče, ali bi še trebalo v deželni posojilni zaklad sprejemati ta trošek. Moral se je ozirati na zakon z dné 8. januarja 1889. S tem se je bilo odredilo, da se morajo one pravnne zadeve, ki so nastale vsled odkupa ali ureditve zemljiških bremen, reševati po okrajnih sodiščih v tem slučaju namreč, če so bile naznanjene oziroma provocirane po razglašenju tega zakona. Kar je pa takih pravnih zadev, katere so bile že prej provocirane, predno se je razglasil ta zakon, razvidi se iz konteksta dotičnega zakona, gre jih reševati še po dosedanjih v ta namen postavljenih oblastvih. Finančni odsek je pozvedoval, koliko je še takih zadev nerešenih in po dopisu slavne vlade in izjavi njenega zastopnika v finančnem odseku se je razvidilo, da je še 13—15 takih nerešenih pravnih zadev. Vladni dopis pojasnjuje, da bi tudi okrajna oblastva zamogla prevzeti rešitev teh zadev, ko bi bili pravdni slučajji enakomerno razdeljeni po vsej deželi, pa temu ni tako. Samo v Radoljskem okraji je 10 takih operatov in med njimi so nekateri prav zamotani, tako da okrajno glavarstvo Radoljsko ne bi s svojimi lastnimi močmi zmoglo teh operatov. Vsled tega se je oziral finančni odsek na stališče, katero je zavzemal deželni odbor lansko leto, ko je šlo za konverzijo. V dotičnih zapisnikih, na strani 9. priloge prve, nahajate odstavek, ki kaže, kako je lani sodil deželni odbor o tem vprašanji. Tu namreč se naglaša izrečno: »Za došle še nedovršene operate zemljiške odveze, glede katerih se je za režijne troške posta-

valo 7.082 gld. v proračun zemljiško-odveznega zaklada za l. 1888., se bode le še nekoliko let potreboval primeren znesek na račun novega posojila, ker je po ponovljenih izvajah c. kr. vladinega zastopnika v deželnem zboru pričakovati, da bo de to obremenje dežele v kratkem času prenehalo.«

Lani je torej deželni zbor sam priznaval, da se bodo troški prevzeli na račun deželnega posojilnega zaklada, na tem stališči mora stati finančni odsek tudi letos, zlasti ker je v interesu dotičnih strank, da se take pravnne zadeve rešijo kar hitro mogoče in zarad tega nasvetuje, da se vzame pozicija 3.397 gld. 75 kr. v potrebščino deželnega posojilnega zaklada pa s to premembo, da se ne smatra več kot redno potrebščino, ker se mora nadejati, da odpade že z letom 1891., temveč da se kontira odslej kot izredna potrebščina. Pri tem se je tudi izražalo v finančnem odseku priznavanje nasproti sedanji komisiji za uspešno njeno delovanje in jaz kot poročevalec imam prijetno nalogo, s svojega stališča pridruževati se tej laskavi oceni.

Kar se IV. točke tiče, nič ni omeniti. Pri V. nahajamo v potrebščini nastavek 14.223 gld. 93 kr. Opravičeno je to z ozirom na § 3. državnega zakona, s katerim se prenareja dogovor z deželnim zastopom kranjskim glede kranjskega zemljiško-odveznega zaklada. Ta paragraf namreč slove (bere — liest):

»Obresti novega zajma so dohodarine, kakor tudi vsakega davka, kateri bi se morebiti z bodočimi zakoni uvedel na njeno mesto, oproščene pod tem pogojem, da dežela kranjska dá državnemu zakladu polno povračilo za izgubo dohodarine, ki bi je bilo plačati od še kolujočih kranjskih zemljiško-odveznih obligacij, ko bi se te poplačale po dosedanjem načrtu.«

Vse te odškodnine je 66.125 gld. 01 kr.; poplačati se bode morala do l. 1895., rok, kateri spada na l. 1890. znaša 14.223 gld. 93 kr. in finančni odsek nasvetuje, da se dotična pozicija sprejme v proračun.

Pod VI. točko vstavljeni znesek 1.000 gld. se tiče pogodbe z unijsko banko in sicer izvira večinoma iz $\frac{1}{10}\%$ provizije, katera je dovoljena banki za izplačevanje kuponov in izžrebanih obligacij.

Po vsem tem bode znašala redna potrebščina 217.343 gld. 93 kr. in izredna 3.397 gld. 75 kr., torej vsa potrebščina 220.741 gld. 68 kr. Jaz torej v imenu finančnega odseka nasvetujem, da se te številke sprejmô.

Kar se tiče zaklade, nasvetujem nespremenjene številke v skupnem znesku 158.231 gld. Ako potem primerjamo zaklado s potrebščino, vidimo, da je skupni primanjkljaj 62.510 gld. 68 kr., katerega je pokriti iz deželnega zaklada.

V imenu finančnega odseka torej nasvetujem: Slavni deželni zbor naj sklene:

Proračun deželno-posojilnega zaklada za l. 1890.	
z redno potrebščino	217.343 gld. 93 kr.
z izredno "	3.397 " 75 "
torej s skupno potrebščino	220.741 gld. 68 kr.
in z zaklado	158.231 " — "
torej s primanjkljajem	62.510 gld. 68 kr.,

katerega je pokriti iz deželnega zaklada, se odobruje.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte genehmiget.)

12. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji katoliškega društva rokodelcev v Novem Mestu glede podpore za zgradbo društvene hiše.

12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des katholischen Gesellen-Vereines in Rudolfswert um Subvention für den Bau des Vereinshauses.

Poročevalec Hribar:

Visoka zbornica! Katoliška družba rokodelskih pomočnikov v Novem Mestu vložila je prošnjo ddt. 20. oktobra 1889, v kateri prosi, naj bi slavni zbor dovolil primeren donesek za zgradbo društvene hiše. V prošnji navaja, da je katoliška družba rokodelskih pomočnikov, kakor je razvidno iz njenih pravil, jako koristna, posebno dandanes, ko je treba mladino varovati, da ne zagazi na kriva pota; da družbena hiša stane 12.000 gld. in da je še neplačanih sedaj nekaj čez 6.500 gld. Končno omenja še, da so se pravila spremenila tako, da, če bi društvo imelo kedaj prenehati, porabi se vse premoženje v ta namen, da se podpirajo ubogi dijaki Novomeške gimnazije. Prošnji priložena so pravila, iz katerih je razvidno, da je družbi namen (bere: — liešt:) »izobraževati in omikovati katoliške rokodelske pomočnike v Rudolfovem in bližnjih vaséh, da bi bili pravi in pošteni mojstri s tem, da se privajajo verskemu in državljanskemu življenju in mišljenju«.

Sredstva za to so po § 3. (bere: — liešt:) »poduk v verskem nauku in v drugih potrebnih in koristnih vednostih, očitni govori, petje, branje koristnih knjig in spisov, pogovori in zabave, vzajemno spodbudovanje z vestnim spolnovanjem dolžnosti katoliškega kristijana«.

Družba je osnovala tudi posebno šolo za katoliške rokodelske pomočnike, kjer se uči: krščanski nauk, duhovno in svetno petje, brati, pisati, spisovati in računati, risati in vpodobovati, zemljepisje, zgodovina in naravoslovje s posebnim ozirom na različna rokodelstva in obrtništva. Iz tega je vidno, da ima družba res blag namen in da ga dosega okolščinam primerno, dokazuje spričalo župana Novomeškega, ki je priloženo prošnji in v katerem potrjuje, da so rokodelski pomočniki od časa, kar ima družba svoj sedež v Novem Mestu, se zelo poboljšali in se bolj moralno obnašajo kakor pred!

Z ozirom na te razloge in ker ima družba v resnici še mnogo nepokritega blaga, predlaga finančni odsek:

Slavni zbor naj sklene:

«Katoliškej družbi rokodelskih pomočnikov v Novem Mestu se dovoli kot donesek k stavbnim

troškom za družbino poslopje znesek 300 gld., ki naj se izplača iz deželnega zaklada in sicer iz kredita za obrtni pouk».

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte genehmiget.)

13. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnega zaklada za l. 1888. (k prilogi 38.).

13. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Landesfondes pro 1888 (zur Beilage 38).

Poročevalec Šuklje:

Računski sklep za l. 1888. razlikuje se le v toliko od prejšnjih računskih sklepov, da so navedene pri podzakladih netto številke, ne pa, kakor je bilo prej navadno, brutto številke. S tem se zamore finančni odsek le strinjati. Ravno tako moral je z veseljem pozdravljati drugo novost, da so namreč računskemu sklepu pridejana razjasnila, po katerih se očitno boljše preglednost in prozornost dotičnega računskega sklepa.

Kar se tiče prihodkov, znašajo redni prihodki 540.299 gld. 94 kr. ali proti proračunu več za 25.958 gld. 32 kr.

Pri prihodkih imamo štiri rubrike, namreč: doklade na davek in samostojno deželno naklado na žgane opojne tekočine, prihodke iz privatnopravne imovine, prihodke iz javnih naslovov in različne prihodke.

Pri prvej rubriki je omenjati, da je bil pri zaporedni številki prvi, doklade na neposredni davek, uspeh bolj ugoden za 12.018 gld. 51 kr., pri zaporedni številki tretji pa manj ugoden za 11.454 gld. 34 kr. Stvar se pojasnjuje s tem, da je dohodek iz doklad na neposredni davek višji bil zaradi tega, ker se je nastavek vršil po predpisu za l. 1886. in vidimo tudi iz državnega končnega računa, da je dejanski uspeh pri direktnih davkih vedno višji nego nastavek. Kar se pa samostojne naklade na žgane opojne tekočine tiče, ki je vrgla za 11.454 gld. 34 kr. manj, opozarjam slavni zbor na to, da se preliminirani znesek 140.000 gld. zaradi tega ni mogel doseči, ker se je mesec januar lanskega leta dal v zakup še po starej pogodbi in je nova nastopila šele s 1. februarjem 1888, čemur je lani pritrdil slavni deželni zbor z ozirom na dejanske razmere. Drugih opazk pri teh prihodkih nimam in nasvetujem torej v imenu finančnega odseka, da se redni prihodki, pokritje za l. 1888. odobré v znesku 540.299 gld. 94 kr. in z izrednimi prihodki v znesku 116 gld., ki izvirajo od tod, da se je izžrebala neka srečka v tem znesku.

Kar se tiče troškov, znašali so vsega skup 545.465 gld. 68¹/₂ kr., proračunjeno je bilo 651.277 gld. 8 kr., torej se je pri troških prihranilo 105.811 gld. 39¹/₂ kr., večinoma zaradi tega, ker se neki veliki preliminirani troški niso uporabljali tekom l. 1888. V prvi vrsti se je od onih 80.000 gld., ki smo jih

lani postavili kot anuiteto za zgradbo brambovske vojašnice, potrosilo mesto 80.000 gld. le 300 gld., ter vsled tega menj izdalo za 79.700 gld.

Redni troški se razdele na 12 rubrik. Troški za deželni zbor znašajo 15.736 gld. 96¹/₂ kr., troški za administracijo sploh 46.946 gld. 1 kr., troški za privatnopravno imovino 4.257 gld. 78¹/₂ kr., troški za zemljedelstvo 4.326 gld. 3 kr., proti proračunu manj za 6.283 gld. 97 kr. Da pojasnim ta prihranek, moram opozarjati na to, da se ni uporabil kredit 1.000 gld., dovoljen o svojem času za pogozdovanje Krasa, in pri hidrotehničnih delih se je manj potrosilo za 5.281 gld. 27 gld. Troški za javno varnost so znašali 36.292 gld. 23 kr., proti proračunu manj za 34.336 gld. 77 kr., kakor je razvidno iz pojasnil, izvira ugodnejši finančni efekt zlasti iz tega, ker se je pri prisilni delalnici onih 30.747 gld. 27 kr. za novo stavbo vračunila, ne kot dejanski trošek, temveč le — in finančni odsek mora opozarjati, da se je to zgodilo po sklepu deželnega zbora iz lanskega leta — kot posojilo zakladu prisilne delalnice.

Troški za zdravstvo znašajo 5.118 gld. 65 kr., dobrodelne naprave pa so stale deželo 214.044 gld. 12 kr. Iz tega je razvideti, da velik del več kot 40% našega deželnega dohodka potrosi se za take dobrodelne naprave. Več se je potrosilo pri tej rubriki za 12.269 gld. 42 kr. in to se opravičuje večinoma s tem, da je bil trošek za bolnico višji za 9.588 gld. 83¹/₂ kr., tu je računati s troški stavišča za novo bolnico, potem so se izdatno pomnožile oskrbovalnine, katere se vračajo bolnicam in blaznicam tujih kronovin.

Troški za omiko in pouk znašajo 151.711 gld. 51¹/₂ kr., proti proračunu manj za 8.870 gld. 48¹/₂ kr. To se opravičuje zlasti z ozirom na zaporedno številko 11., primanjkljaj normalno-šolskega zaklada, ki je bil proti proračunu manjši za 14.915 gld. 42¹/₂ kr. Manj se je potrosilo tudi pri zaporedni številki 7. podpore in ustanove za obrtne šole. Tu namreč se je prihranilo 4.329 gld. Ako se oziramo na te številke in nasproti postavimo višji trošek vinarske šole na Grmu z 7.449 gld. 7 kr. in pri podporah z 1.588 gld., pridemo do zaključka, da se je pri tej rubriki končno manj potrosilo za 8.870 gld. 48¹/₂ kr. Za javne stavbe se je bilo izdalo 48.138 gld. 94 kr., za priprego in vojaške namene 9.178 gld. 61¹/₂ kr. in tu moram opozarjati zlasti na prirastek pod redno številko 2. »za vojaško priprego«, kjer se je več potrosilo za 2.106 gld. 28¹/₂ kr. Glede 11. rubrike sem že poprej omenil, da se je prihranilo l. 1888. 79.700 gld. Pri različnih troških, ki so znašali 5.077 gld. 51¹/₂ kr., bil je prekoračen proračun za 4.914 gld. 82¹/₂ kr., kar je v zvezi zlasti z onimi troški, katere so bila prizadjala otvorenje muzeja in dinastična slavnost, katera se je decembra meseca lanskega leta obhajala.

Jaz torej nasvetujem v imenu finančnega odseka, da se redna potrebščina za l. 1888. v znesku 545.465 gld. 68¹/₂ kr. in izredna potrebščina v znesku 160 gld. 41 kr. odobri.

Glede razkaza skupne imovine predlagam, da se sprejme nespremenjeno in sicer v znesku skupne imovine 1.485.494 gld. 28 kr. in dolgovi 256.908 gld. 53 kr., torej s čisto imovino 1.228.585 gld. 75 kr.

Omeniti mi je tukaj še nekega drugega nasveta, katerega stavlja finančni odsek. Videli smo pri prisilnej delalnici, da se je po sklepu, storjenem v lanskem zasedanji, sklenilo, naj se znesek za novo stavbo ne postavi definitivno v račun deželnega zaklada, temveč smatra le kot posojilo dotičnemu fondu. Isto nasvetuje finančni odsek glede drugih doneskov, katere daja deželni zaklad subfondom v to svrhu, da se pomnoži njihova nepremična imovina. Finančni odsek sodi, da je to prav za prav dolg dotičnega podzaklada ter mora ostati kot tak v evidenci. Finančni odsek opravičuje svoje stališče s tem, da ima n. pr. bolniški zaklad dokaj srečk in je vender mogoče, da bode enkrat ena teh srečk dobila kak večji dobitek. V tem slučaju bi celo utegnili priti do tega, da postane dotični podzaklad aktiven, dežela pa ne bi imela pravice do refundiranja onih izrednih troškov, katere smo dajali dotičnemu podzakladu. Vsled tega nasvetuje finančni odsek primerno resolucijo ter mi je čast v njegovem imenu predlagati:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Računski sklep deželnega zaklada za l. 1888.

a) Z redno potrebščino 545.465 gld. 68¹/₂ kr. in z izredno potrebščino 160 gld. 41 kr., z redno zaklado 540.299 gld. 94 kr. in z izredno zaklado 116 gld. ter s končnim skupnim primanjkljajem 5.210 gld. 15¹/₂ kr. se odobruje.

b) Isto tako se odobruje razkaz imovine koncem l. 1888. z 1.485.494 gld. 28 kr. skupne imovine, z dolgovi 256.908 gld. 53 kr. ter s končno čisto imovino 1.228.585 gld. 75 kr.

c) Deželnemu odboru se naroča, da v bodoče sestavi računске sklepe deželnega zaklada ter jim pridejane imovinske razkaze tako, da se bode oni izredni trošek deželnega zaklada, kateri služi v pomnožitev nepremične imovine raznih podzakladov, zaračunal kot posojilo iz deželnega zaklada, oziroma kot dolg dotičnega podzaklada.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte genehmiget.)

14. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o § 5. letnega poročila „Občinske reči“, marg. št. 1., 2., 3., 4., 5.

14. Mündlicher Bericht des Rechnungsausschusses über § 5 des Rechnungsausschusses „Gemeindeangelegenheiten“, Marg. Nr. 1, 2, 3, 4, 5.

Poročevalec Ogorelec:

Slavni zbor! Kot članu odseka za letno poročilo mi je izročena naloga, poročati o § 5., ki se bavi z občinskimi zadevami.

Čast mi je iz tega poglavja, ki obsega 6 marginalnih točk, nekoliko splošnih podatkov objaviti visoki zbornici.

V poročilu navedene občinske stvari se tičejo največ občinskih priklad, katere je v dveh slučajih namreč za stolno mesto Ljubljano in za Novo Mesto slavni deželni zbor v XV. in XVII. seji lanskega leta sam, in v 143 slučajih pa deželni odbor poberati dovolil.

Od teh 143 občin, ki so bile v neprijetnem položaju, zaradi večjih, nad 15% znašajočih priklad obračati se do deželnega odbora, pripada na posamična, v poročilu po nemškem abecednem redu zvrščena okrajna glavarstva tako-le:

1. na Postonjski okraj	15 občin,
2. „ Kočevski „	21 „
3. „ Krški „	11 „
4. „ Kranjski „	8 „
5. „ Ljub. okolice „	9 „
6. „ Litijski „	6 „
7. „ Logaški „	11 „
8. „ Radoljski „	12 „
9. „ Novomeški „	3 „
10. „ Kamniški „	19 „
11. „ Črnomaljski „	28 „

torej skupaj . 143 občin.

Iz tega je razvidno, da je v Črnomaljskem okraju največ občin, t. j. 28 blagoslovljenih z velikimi prikladami in to večinoma, ali zarad naprave novih, ali razširjenja ljudskih šol, ali pa zaradi dolgov, ki so jih prouzročile že dovršene zgradbe novih šolskih poslopij.

Najmanj občin, namreč samo 3 je v Novomeškem okraju oglasilo se pri deželnem odboru zaradi višjih doklad.

Iz te primerjave pa je dalje jasno, da je Bela Krajina glede na ljudsko šolstvo bila do novejšega časa zelo pozabljena in zanemarjena, kajti šele v pretečenem šolskem letu se je v 15 krajih za šolstvo jelo skrbeti.

Da si je želeti naši siromašni Dolenjski, ki je osobito letos v milovanja vrednem gospodarskem položaju, boljših razmer ter v kulturnem in narodnogospodarskem oziru ugoden napredek, vender naj bi se pri ustanovitvi šol v manjših občinah ne gledalo samo na število za šolo godnih otrok, ki so na papirju izkazani, marveč tudi na druge okolščine, ki ali pospešujejo ali zavirajo šolsko obiskovanje. Kaj pomaga šola, ako pa skozi vse leto prazna ostane, kar se v oddaljenih gorskih krajih večkrat dogaja.

Vse doklade občinam dovoljene so se večinoma poberale na podlagi vseh neposrednih davkov z izvanredno doklado vred, samo v 7 slučajih so se naklade predpisale na užitnino in v enim slučaju pa na zemljiški davek.

Potrebščine pa, zaradi katerih so si občine nagnale naklade, dajo se razvrstiti v 3 glavne vrste in te so:

- I. potrebščine za občino;
- II. „ za cerkev in kar je ž njo v zvezi;
- III. „ za šolo.

Ad I. Občinske potrebščine so bile l. 1888/89. redne in izvanredne, k drugim so šteti a) pravdni troški, b) zastanki dolgov, c) troški za zgradbo mostov, d) za ceste in pota, e) troški za napravo gasilnega orodja i. dr.

Ad II. K potrebščinam za cerkev in župnijo spadali so troški za a) nove zvonove, b) stolpne ure, c) orglje, d) popravo župnega dvorca, e) zgradbo in prezidavo cerkev, f) popravo zvonikov, g) ogradbo pokopališča in njega razširjenja, h) mrtvašnico, i) cerkvenikova hiša ali stanovanje, k) plačo cerkvenikovo, l) plačo orglavcu i. t. d.

Ad III. Potrebščine za šolo so bile: a) nakup šolskega stavišča, b) šolskega vrta, c) stvarne potrebščine šolske, d) posojila za zidanje šole, e) poprava ali preosnova šolskega poslopja, f) razširjenje šole, g) učiteljska stanovanja, h) voznina katehetom.

Kako živahno se deluje na povzdigi šolstva, razvidno je iz okolščine, da se je, kakor to kaže letno poročilo, na 55 krajih šola gradila, razširjevala, popravljala, oziroma da se je začelo resno delati na ustanovitev nove šole. Tudi za napravo šolskih vrtov se je tu in tam storil korak naprej. Odsek za letno poročilo misli, da bi gledé šolskih vrtov morale se dotične šolske gosposke in tudi deželni odbor bolj zanimati, osobito strogo nadzorovanje in poročanje ukazati.

Razun Črnomaljskega okraja, ker so se na 15 krajih šolska poslopja gradila, prenavljala in popravljala, izkazanih je za Kamniški okraj 9, za Krški, Litijski in Ljubljanske okolice okraj po 6 in za ostale okraje po 3 ali 2.

To bi bili najvažnejši posnetki iz § 5. deželno-odbojskega letnega poročila, obravnavajočega občinske priklade. Odsek za letno izvestje je ta oddelek na drobno pregledal ter našel v redu, zato nasvetujem v njegovem imenu:

Slavni zbor naj sprejme marginalno točko I. »Občinske priklade« na znanje.

V zadevi oblike, v kateri deželni odbor priobčuje ta del »Občinskih reči«, misli odsek za letno poročilo, da bi se dala okrajšati, stisniti v pregledno tabelo in tako 1. olajšati poročevalcu v deželnem odboru suhoparno in dolgotrajno delo; 2. prihraniti nekaj tiskovnih troškov, ker se bodo mesto na 18. straneh »priklade« tiskale na 2 ali 4 straneh; 3. omogočiti odseku za letno poročilo, da se dotične agende deželnega odbora primerjevaje lahko pregledajo in tako dobi jasna slika onih bremen, katere si morajo občine za splošne, župnijske in šolske potrebe nalogati; zaradi tega naj bi taka tabelarična sestava obsegala kakih 5 glavnih predelcev, recimo:

I. okraj, občina, vas. II. Potrebščine: 1. občinske sploh, 2. župnijske, 3. šolske, morda z razločitvijo rednih in izrednih doklad. III. Občila. IV. Vložna številka deželnega odbora in V. Opombe.

Ne bodi pa s tem rečeno, da bi se ta tabelarični izkaz ne smel drugače ali še praktičneje sestaviti.

Odsek je vodila le ta misel, da se delo okrajša, spregled olajša in pri tem tudi nekoliko troškov prištedi.

K marginalni točki I. nasvetuje torej odsek za letno poročilo še dodatno naročilo:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Deželnemu odboru se naroča, da po njem dovoljene občinske doklade v prihodnjih letnih poročilih objavi v spreglednem, okrajšanem tabelaričnem sestavku uvažujoč po odseku napominane migljaje».

Marginalne točke: 2. o občinskih taksah, 3. o pasjem davku, 4. o pravosodnih uradnih dnevih v Starem trgu, naj blagovoli slavna zbornica na znanje vzeti.

K 5. marginalni točki, ki se tiče prošnj 5 občin, da bi se razdružile oziroma, da bi postale samostojne, mi je omeniti, da se je prošnja občine Orle v 8. seji pod točko 8. dnevnega reda posebej obravnavala. Občini Hrenovica in Bučka ste letos zopet svoji prošnji ponovili. Glede ostalih občin Št. Ožbald in Ribnica, pa naj slavni zbor dotično marginalno točko vzame na znanje.

Točka 6. iz § 5. o glavni bilanci loterijskega posojila Ljubljanskega odstopila se je finančnemu odseku.

Poslanec Pfeifer:

Kakor je razvidno iz letnega poročila, pobera se za zgradbo Svetoduške cerkve 70% naklada v davčni občini Veliki Trn in tistih delih občine Ravno, ki spadajo pod Svetoduško faro. Ker pa le en del davčne občine Ravno spada pod Svetoduško faro, je finančna direkcija l. 1882. poberanje te naklade potom davkarije le pod tem pogojem dovolila, ako plača občina Trnska troške za napravo imenika tje spadajočih davkoplačevalcev. Občina Trn je to sprejela, potrebne troške plačala in napravil se je imenik. Letos pa je vstavila finančna direkcija poberanje te naklade potom davkarije. Ako bi bila naznanila občini razloge svoje, bi se ta bila pritožila proti enostranskemu razveljavljenju sklenjene pogodbe. Vsled tega brezobzirnega postopanja se nadaljevanje cerkvene stavbe ovira po nepotrebnem in ovira najmanj za eno leto. Zatorej si usojam vprašati oziroma naprositi gosp. deželnega predsednika, ali hoče vplivati pri tukajšnji c. k. finančni direkciji, da se to popravi in Krška davkarija še v tekočem letu pobera naklado za stavbo Svetoduške cerkve?

Deželni predsednik baron Winkler:

Na vprašanje gospoda predgovornika naj omenim, da o tej stvari meni ni nič znano, kako namreč je postopala finančna direkcija; hočem pa stvar nadrobno poizvedeti in, ako bode mogoče, ustreči želji gospoda predgovornika s tem, da se dadó potrebna naročila davkariji, da le niso morda v ti zadevi vmes kake posebne zapreke.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

V marg. št. 5. »Prošnje občin Hrenovice, Št. Ožbald, Ribnica in podobčin Orle in Bučka, da bi se razdružile v občini oziroma, da bi postale samostojne občine«, je brati v letnem poročilu, da je deželni odbor naprosil c. k. deželno vlado, naj bi poizvedovala v tej zadevi ter uspeh pozvedeb in svoje mnenje naznanila deželnemu odboru. Čast mi je bila že v eni zadnjih sej, ko se je reševala prošnja podobčine Orle, da bi se izločila iz glavne občine Dobrunje v okrajih Ljubljanskem, naznaniti slavnemu zboru, da je o tistej prošnji slavna vlada deželnemu odboru že odgovorila. Prišli so pa še trije drugi dopisi, ki zadevajo tu imenovane prošnje.

Slavna vlada je namreč z dopisom z dné 19. oktobra 1889 št. 11466 naznanila deželnemu odboru, kaj ona misli o oni prošnji, katera se je vložila lanskega leta in se je tudi že o njej sklepal, namreč o prošnji, da bi se izločila fara Bučka iz občine Studenec. V tem dopisu, kateremu je priloženo tudi poročilo c. k. okrajnega glavarstva v Krškem, deželna vlada izreka mnenje, da bi bilo neumestno, da bi se ta prošnja uslišala in to zaradi tega, ker bode treba jako veliko prememb ne le, kar se tiče katastrske občine, ampak tudi sodišča in morda bi tudi farna občina se tako ne skladala, kakor je. Prosim, da bi gospod deželni glavar dovolil, da dotično točko tukej preberem. (Bere: — Liešt:)

„Doch wenn auch in dieser Beziehung volle Klarheit herrschen würde und wenn auch von den großen, allgemein bekannten Vortheilen, welche eine größere und deshalb in der Regel in materieller und geistiger Hinsicht leistungsfähigere Gemeinde für die Verwaltung sowohl in Geschäften des selbständigen als auch des übertragenen Wirkungskreises bietet und welche somit gegen die Zerstückelung bestehender Ortsgemeinden sprechen, abgesehen wird, könnte sich die k. k. Landesregierung für eine Trennung der gegenwärtigen Ortsgemeinde Bründl in zwei selbständige Ortsgemeinden und Zuweisung eines Theiles derselben zur Ortsgemeinde Savenstein nicht aussprechen, weil sich der Pfarrsprengel von Wutschka aus der Catastralgemeinde Wutschka und aus einem Theile der Catastralgemeinde Hubainca zusammensetzt, während der übrige Theil dieser letzteren Catastralgemeinde theilweise nach Bründl, theilweise nach Savenstein eingepfarrt ist. Sollte demnach die Theilung der bestehenden Ortsgemeinde Bründl im Sinne des zulegenden, an den krain. Landtag gerichteten Gesuches der Pfarrinsassen von Wutschka derart durchgeführt werden, daß die nach Wutschka und Bründl eingepfarrten Gemeintheile als zwei selbständige Ortsgemeinden konstituiert, der nach Savenstein eingepfarrte Theil der Ortsgemeinde Bründl, beziehungsweise der Catastralgemeinde Hubainca aber mit der Ortsgemeinde Savenstein vereinigt würden, so müßte nach dem Vorausgeschickten nicht nur die Catastralgemeinde Hubainca in drei Theile getheilt, sondern, da dieselbe gleich den beiden Catastralgemeinden Bründl und Wutschka im Steuerbezirke Gurkfeld, die Ortsgemeinde Savenstein dagegen im Steuerbezirke Ratschach gelegen ist, neben der Aenderung der Grenzen der drei Catastralgemeinden Bründl, Wutschka und Savenstein auch eine Aenderung der Grenzen der beiden Steuer-, beziehungsweise Gerichtsbezirke Gurkfeld und Ratschach, dann des Grundsteuerkatasters und zugleich der Grundbücher dieser beiden Bezirke vorgenommen werden.“

Die Durchführung alles dessen würde aber mit so bedeutenden materiellen Auslagen und schwierigen Arbeiten verbunden sein, daß es nur durch das Vorhandensein ganz außerordentlicher zwingender Gründe gerechtfertigt wäre, was jedoch bei der Ortsgemeinde Bründl nicht geltend gemacht wird und auch nicht geltend gemacht werden kann.“

Deželnemu odboru bode preostajalo, da bode to stvar sedaj dalje obravnaval in v prihodnjem zasedanju po naročilu slavnega zbora še poročal, kaj se mu zdi umestno, da bi se ukrenilo.

Kar se tiče občine Hrenovice, je tudi od slavne c. k. deželne vlade prišel dopis z dné 19. oktobra 1889 št. 11546 in tudi v tem se c. k. deželna vlada ne strinja z mnenjem, da bi se ta občina razdelila, kakor je bilo lanskega leta prošeno. Z dovoljenjem gospoda deželnega glavarja bi tudi tukaj navajal, kar je v dopisu važnega. (Bere: — Vlešt:)

„Nach h. ä. Dafürhalten kann das vorliegende Einschreiten der Gemeindevertreter in Hrenowitz um Theilung der Ortsgemeinde Hrenowitz in mehrere selbständige Ortsgemeinden (mit dem natürlichen und dem übertragenen Wirkungskreise) derzeit schon aus dem formellen Grunde meritorisch nicht näher in Betracht gezogen werden, weil das Petikum keine nähere Angabe über die Zahl, die Zusammensetzung und Abgrenzung der neuen Ortsgemeinden enthält, welche durch die Zerlegung der bisherigen Ortsgemeinde Hrenowitz gebildet werden sollen, zu einem Vorgehen von amtswegen in dieser Richtung aber ein Anlaß nicht vorliegt.“

Aber auch, wenn von diesem Mangel abgesehen und, wie in dem zuliegenden bezirkshauptmannschaftlichen Berichte angenommen wird, daß die Zerlegung der bestehenden Ortsgemeinde Hrenowitz in 10 selbständige Ortsgemeinden, aus deren Zusammenlegung dieselbe seinerzeit gebildet worden ist, angestrebt wird, könnte die Berücksichtigung dieses Gesuches vom politisch-administrativen Standpunkte nicht angerathen werden. Da nämlich in diesem Falle von den zu bildenden neuen Ortsgemeinden nur Bukuje und Präwald eine jährliche Steuerleistung von über 1000 fl. aufzuweisen hätten, während diese bei den acht übrigen Ortsgemeinden bedeutend unter diesen Betrag, bei Briündl sogar auf 290 fl. herabsinkt, so würden sich voraussichtlich in allen diesen Gemeinden alle jene Unzukömmlichkeiten, so insbesondere Unzulänglichkeit der materiellen Mittel zur Bestreitung der Kosten einer geordneten und den gesetzlichen Anforderungen entsprechenden Gemeindeverwaltung, der Mangel an zur Führung derselben tauglichen Personen u. s. w. geltend machen, welche in Absicht auf die Gemeindeverwaltung erfahrungsgemäß in zu kleinen Gemeinden mit dem gesammten einer Gemeinde gesetzlich zugewiesenen Wirkungskreise zu herrschen pflegen und welchen seinerzeit eben durch die Zusammenlegung der gegenwärtigen Ortsgemeinde Hrenowitz abgeholfen werden wollte.

Auch können die von den Gesuchstellern zur Unterstützung ihres Begehrens angeführten Gründe, wie dies auch in dem zuliegenden bezirkshauptmannschaftlichen Berichte in zutreffender Weise dargelegt erscheint, angenommen jene, welche sich auf die Steuergemeinde Bukuje beziehen, als stichhältig nicht angesehen werden. Was insbesondere die Auslagen des Gemeindehaushaltes betrifft, so läßt sich absolut nicht absehen, wodurch eine Verminderung derselben im Falle der Zerlegung einer Gemeinde in mehrere selbständige Verwaltungsorganismen herbeigeführt werden soll, da ja mehrere Ausgaben, als: Entlohnung des Gemeindevorstehers für die im Namen der Gemeinde gemachten Gänge, die Entlohnung des Gemeindefecretärs oder eines ähnlichen Organes, des Gemeindedieners, Feld- und Flurenwächters u., welche bisher nur einmal gemacht werden, dann in jeder der neuzubildenden Ortsgemeinden für sich zu leisten wären, daher unzweifelhaft größer ausfallen würden, als die bisher von den einzelnen Gemeindefractionen zur

Deckung derselben nach Verhältnis ihrer Steuer zu leistenden Beiträge, wobei nur noch besonders zu betonen ist, daß die Aufnahme eines Gemeindefecretärs in kleinen Gemeinden in der Regel ebenso dringend nothwendig erscheint, als in größeren, weil in kleineren Gemeinden dafür, daß der Geschäftsumfang ein geringer ist, um so seltener der Fall eintritt, wo der Gemeindevorsteher selbst die erforderliche Befähigung besäße, um die Gemeindegeschäfte, namentlich alle Geschäfte des (sich bekanntlich im Wege der Gesetzgebung stets erweiternden) übertragenen Wirkungskreises ohne Inanspruchnahme fremder Hilfe besorgen zu können. Was insbesondere den übertragenen Wirkungskreis anbelangt, so müßte zur entsprechenden Besorgung der Geschäfte derselben, auch wenn die Gemeinden getrennt wären, deren Vereinigung nach dem klaren Wortlaute des § 88 G. D. angestrebt werden.

Nur bezüglich der Steuergemeinde Bukuje kann, wie bereits erwähnt, eine Berechtigung zu dem hier in Betracht kommenden Einschreiten nicht abgeprochen werden, weil diese Steuergemeinde im Steuerbezirke Adelsberg, der übrige Theil der Ortsgemeinde Hrenowitz aber im Steuerbezirke Senofetsch gelegen ist, daher die erstere thatsächlich zu den Auslagen eines Bezirkes beizusteuern hat, in welchem ihr eine Vertretung ihrer Interessen unmittelbar nicht zusteht. In dieser Richtung würde es daher auch vom politisch-administrativen Standpunkte keinem Anstande unterliegen, wenn die mehrgenannte Steuergemeinde Bukuje mit den Ortschaften Luegg, Gorenje und Bukuje aus dem Verbande der Ortsgemeinde Hrenowitz ausgeschieden und in den Verband der Ortsgemeinde Adelsberg, wie dies bereits im Jahre 1883 angestrebt wurde, aufgenommen würde.“

Tudi v tej stvari prosim, da bi slavni zbor privolil to na znanje vzeti, deželni odbor bode dalje poizvedoval in svoje nasvete v smislu lanskega sklepa slavnemu zboru predložil.

Došel je še tretji dopis slavne c. k. deželne vlade z dné 25. oktobra 1889 št. 11908, kateri se tiče prošnje trga Ribnica, da bi se izločil iz občine Ribnice in da bi bil trg samostojen. To poročilo je krajše, namreč slavna deželna vlada je naročila okrajnemu glavarstvu, naj o tej stvari poizveduje, toda kakor dopis pravi, so se najbrže misli v Ribniškem trgu spremenile, ker je drugi občinski odbor prišel na krmilo in nima tistih želj, kakor jih je imel prejšnji. Torej sklepam, da ta prošnja ni bila zadosti utemeljena in so prevladali osonni oziri in želja, naj bi bil župan iz Ribniškega trga. Tudi tukaj se bode dalje poizvedovalo in primerni nasvet slavnemu zboru v prihodnjem zasedanji predložil.

Landespräsident Baron Winkler:

Den Ausführungen des Herrn Vorredners habe ich nur bezüglich der Trennung der Gemeinde St. Oswald in zwei Gemeinden beizufügen, daß bisher dem Landesauschusse auf dessen Einschreiten von der Landesregierung noch keine Erledigung zugekommen ist. Die Erledigung wird aber in wenigen Tagen erfolgen, nachdem die Bezirkshauptmannschaft Stein inzwischen die nothwendigen Erhebungen beendet und den Bericht hier-

über der Landesregierung bereits vorgelegt hat. Daß Resultat wird also dem geehrten Landesausschusse nächstens bekannt gegeben werden.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker tudi gospod poročevalec ne želi besede, prestopimo k glasovanju in prosim gospode, ki pri-trdè predlogu odseka za letno poročilo glede marg. št. 1—5. § 5. letnega poročila, naj blagovole ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

15. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka o prošnji občine Črnomaljske za uvrstitev ceste iz Grosupelga čez Crnomelj v Vinico med deželne ceste.

15. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirtschaftlichen Ausschusses über die Petition der Gemeinde Tschernembl um Einreihung der Straße von Grosupel über Tschernembl nach Weinitz unter die Landesstraßen.

Poročevalec dr. Papež:

Slavni zbor! V imenu upravnega odseka imam poročati o prošnji županstva mestne občine Črnomaljske za uvrstitev ceste iz Grosuplega čez Črnomelj v Vinico med deželne ceste. Petit te prošnje se glasi (bere — čita): »Visoki deželni zbor naj blagovoli cesto iz Ljubljane čez Grosupelj, Krško, Žužemperk, Črmošnice, Črnomelj, Vinico proglasiti deželnim cestam, isto na deželne troške popraviti in preložiti ter jo v kratkem izročiti javnemu prometu, ker s cesto čez Dobljče v Kočevje nam ni prav nič pomagano. Vsaj smo ta kraj Gorjancev tudi ljudje in plačujemo tudi davek, torej prosimo, da se za nas tudi vender enkrat kaj stori«.

Glede prve točke se je že ustreglo s cestno postavo, kar se pa tiče druge in tretje točke, namreč da bi se ta cesta popravila in preložila, peticiji ni bil priložen načrt in tudi ni bilo navedeno, da bi bilo kaj v registraturi deželnega odbora, toda od strani gospoda načelnika upravnega odseka smo zvedli, da je vsled sklepa okrajnega cestnega odbora Črnomaljskega gospod inženir Wiesnicki že napravil načrt in proračun vseh onih segmentov, ki se imajo napraviti. Nekaj je torej že storjenega s tem, da so priprave izvršene, treba je pa vender po pravilnem uradovanju, da revidira ta načrt deželni inženir in deželni odbor ves operat pregleda.

Zarad tega upravni odsek predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklène:

«Prošnja županstva mestne občine Črnomaljske se glede na to, da je prva točka — v katerej se zahteva,

da naj se imenovana cestna proga proglasi deželnim cestam — vže postavnim potom ugodno rešena, v rešitev drugih točk izroči deželnemu odboru, kateremu se naroča, naj po primernem izposlovanju poroča o tej zadevi v prihodnjem zasedanji.»

Poslanec Šuklje:

Opozarjal sem Vas na to peticijo, častiti gospodje tovariši, že enkrat, ko je bila na razgovoru prošnja Črnomaljskega cestnega okraja za odpis njegovega dolga 3500 gld. Takrat se nisem upiral neugodni rešitvi, ker je gospod poročevalec naglašal evidentno potrebo, da se bode moralo temu okraju izdatno pomagati takrat, ko se bode uredilo njegovo cestno omrežje. Danes imamo pred seboj peticijo, katera meri ravno na tako podporo in gospod poročevalec upravnega odseka ima prav, ako trdi, da je prvi oddelek te prošnje že antikviran, da je že rešen lani z zakonom o kategoriziranji cest. Ta cesta je že lani bila sprejeta med deželne ceste in o tem letos ni treba sklepati, to vé vsak izmed nas, to vé pa tudi zastop mesta Črnomaljskega. Stvar je namreč druga. Dokler imamo to deželno cesto le na papirji, Črnomaljskemu okraju nič ni pomagano ž njo, zlasti dokler se ne odpravi ona grda strmina od Kota dalje proti Berčicam, toliko časa Vam je Črnomaljski okraj dejanski brez zveze z drugo deželo. Voznik z lahkim vozom se ne upa z lepa čez te klance, v zimskem času pa, kadar enkrat sneg zapade, je s tovornim vozom naravnost nemogoče posluževati se te ceste.

Gospoda, meni je pač neljubo, opisovati Vam tolikokrat gospodarski pogin Črnomaljskega okraja, pa so nekatere številke tako stringentne, da jih moram naglašati. Da bi Vi iz lastnega pogleda se tako uverili o bedi, o siromaštvu tega okraja, Vi sami bi morali z vso odločnostjo zahtevati, da dežela več stori za ta okraj. Črnomaljski sodni okraj broji 17.817 duš po zadnjem številjenji, jako dvojim, da bode tudi pri prihodnjem številjenji še toliko ljudi izkazal. Znano Vam je, kako silno se od tam izseljujejo v Ameriko, kar je krepkega, podjetnega moštva, vse je po siromaštvu dandanes prisiljeno, iti preko oceana dela si iskat. Prijatelj Dragoš bode pritrdil, da je mnogo vasi, kjer dobivate doma le ženske, otroke, stare može, kar je krepkega moštva, je v Ameriki in Belokrajna živi dandanes od krvavo zasluženih novcev, katere pošiljajo njeni sinovi iz Amerike.

Kako je s cestami v tem okraju? Cestni okraj Črnomaljski, ki nima metra državne ceste, je že itak preobremenjen s svojimi cestami. On je v vrsti naših cestnih okrajev po dolgosti svojih okrajnih cest sicer šele tretji, ima namreč nad 130 km okrajnih cest, več imata še dva okraja, namreč okraj Ljubljanske okolice 182 km in Kočevski okraj 131 km. Treba pa je gledati na število prebivalstva ter na direktni davek. Ljubljanska okolica ima 39.228 prebivalcev, torej pripada poprek okrajnih cest 4·6 m na glavo; v Kočevskem okraju, s 20.331 duš je poprek 6·4 m ceste na glavo, v Črnomaljskem okraju pa pride na posameznega človeka 7·3 m — kaj takega nimate nikjer! Treba dalje uvažati, kako je

z davčno silo. Ljubljanski okraj nam plačuje 119.860 gld. direktnega davka, Kočevski okraj ima 43.943 gld., Črnomaljski okraj pa le 32.187 gld. Iz tega se razvidi, da pride en kilometer ceste v Ljubljanskem okraju na 658 gld., v Kočevskem na 334 gld., v ubogem Črnomaljskem okraju pa že na 246 gld. direktnega davka. Naravno, da si morajo Črnomaljci vsako leto nakladati izredno visoke cestne naklade. Kar jaz pomnim, niso imeli nikoli manj od 15^o%, menda le letos, kakor mi je pravil gospod načelnik upravnega odseka, znižali so priklade na 10^o%, pa le zarad tega, ker absolutno ne zmorejo več višjega zneska. Poleg tega pa je treba pomisliti, koliko stane tlaka v takem okraju, kjer imate z ene strani veliko bedo, iz druge strani pa pomanjkanje delujočega osobja — in sedaj pomislite, kako cestno zvezo imajo navzlic vsem tolikim žrtvam! Ako hočete iz Črnomlja v Ljubljano, po katerej poti bote morali kreniti? Ali s pošto skozi Kočevje, kjer potrebujete 15 — 16 ur in to v lepem vremenu; po zimi marsikaterikrat po cele dneve do Kočevja; ako se pa nočete izročiti pošni torturi, ne preostaje drugega, nego iti na Hrvaško v Karlovec ter čez Zagreb in Zidani Most v Ljubljano.

Tudi interes dežele in glavnega mesta zahteva, da je vsak okraj po deželi dobro zvezan z deželnim središčem, z glavnim mestom. Meni se vidi, da je torej ta peticija Črnomaljskega okraja, ki meri na to, naj se napravi z deželno cesto direktna zveza z Ljubljano, popolnem opravičena. Ko bi se cesta tako izpeljala, kakor nameravajo prosilci, se dá priti v 10 — 11 urah iz Ljubljane v Črnomelj. Deloma je ta cesta že v dobrem stanju, tako n. pr. oni kos od Grosuplega do Krke in ravno tako kos iz Črmošnic do tako zvanega »Kump-Mateljna«. Glavna stvar je, da se od Kump-Mateljna doli preloži cesta do Črnomaljskega mesta in naprej do Vinice.

Upravni odsek stavi formalni nasvet, naj se prošnja izroči deželnemu odboru, da po primernem poslovanji drugo leto poroča slavnemu zboru. Nimate nič zoper to, drugega tudi ne bi mogli skleniti, ali opozarjal bi deželni odbor ter toplo mu priporočal in prosil ga, da smatra ta sklep kot tako stringenten, da nam do prihodnjega zasedanja vse potrebno preskrbi, da sklenemo dotično preložitev uže v bodočem zasedanju. Projekt je po vsem izdelan, torej le treba, da se deželni inženir poda kolikor mogoče hitro na lice mesta in izvrši revizijo načrta ter proračuna troškov.

Jaz sem se sam informiral o tej stvari. Nekoliko težav pač bode, namreč Metliški cestni okraj — in jaz sem sam izročil neko peticijo v tem smislu — želi, da bi se oziralo na važni kraj Semič in njegov znamenit promet, ali gospoda, kakor sem se jaz prepričal na licu mesta, ne bode mogoče, z jedno samo cesto ustrezati obema željama, kateri sta povsem opravičeni, ako hočete imeti najkrajšo zvezo z Črnomljem — in Črnomaljci to zahtevajo po vsej pravici — ne morete doli v dolino proti Semiču, ovinek bi bil prevelik. Ozirati pa se je vender tudi na prošnjo Metliškega cestnega odbora in to ne gre drugače, nego da se pomaga cest-

nemu odboru Metliškemu z izdatno podporo, da se preloži in popravi cesta od Semiča do razpotja.

Treba bode torej deželnemu odboru ravnati v tem smislu, naj nam pripravi do bodočega zasedanja vse tako, da bodemo v drugem letu že v stanju votirati dotičen deželni zakon in kredit, potreben za preložitev te ceste. V to svrhu priporočam peticijo Črnomaljskega mestnega zastopa, ki je na vsaki način vredna podpore.

Poslanec Dragoš:

Jaz popolnoma pritrjujem gospodu poslancu Šukljetu, ker so meni kot tamošnjemu posestniku razmere in težave za voznike, ki tam vozarijo, dobro znane. Prebivalstvo potrebuje tam mnogo žaganega lesa, katerega pa ne dobi drugod nego v Kočevji; ker pa je po tej cesti le z velikimi težavami mogoče les spravljati, pri čem tudi živina mnogo trpi, gredo iz nekaterih krajev proti Vinici celo na Hrvaško po les, da se ognejo slabemu potu. Pri tem se krivica godi Kočevcem, ki ne morejo svojega lesa prodati, in posestnikom iz Črnomaljskega okraja, ker ga ne morejo od njih kupovati. Zato bi priporočal slavnemu deželnemu odboru, naj kolikor mogoče hitro zvedenca tje pošlje, da se napravi načrt za preložitev tistega klanca, kajti potem šele bode imel Črnomaljski okraj pot v Ljubljano, s katero ima veliko prometa, to bode torej v prospeh vse dežele, posebno pa Črnomaljskega in Metliškega okraja, ako se to kmalo zgodi.

Deželni glavar:

Glasovati imamo le o predlogu upravnega odseka in prosim gospode, kateri mu pritrde, naj blagovolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

16. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka o prošnji okrajnega cestnega odbora Radeškega, da bi se preložila cesta čez Brunek.

16. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirtschaftlichen Ausschusses über die Petition des Bezirksstrafenausschusses von Ratschach wegen Umlegung der Straße über Brunek.

Poročevalec dr. Papež:

Slavni zbor! Usojal si bodem to prošnjo prečitati. (Bere: — Vliest:)

»Visoki deželni zbor! Cesta med Ratečami, okrajno glavarstvo Krško, in Dvorom (Johannesthal) pelje, kakor je znano, čez takozvani Brunek in je tako strma, da je v dolžini 5.348 km za tovorno vožnjo skoro nerabljiva. Koliko taista od kilometra

do kilometra narašča, je v priloženem natančnem popisu s številkami zaznamovano.

Največja strmina znaša 57:200 m, kakor je to pri kilometru 4.0 razvidno, to je skoro 1:4. Druge hude strmine menjujejo mej 25 in 42:200 m in kakor rečeno, nahaja se to v dolžini vseh 5 kilometrov do vrha.

Kolike važnosti je ta cesta za promet, dokazuje to, da so precej za Brunekom premogove jame, katere se sedaj le malo uporabljajo, koje bi pa takoj važneje postale, ko bi bilo prevažanje velikih tovornih vozov po tej cesti sploh mogoče. Tudi še opomnimo k temu, da bi dobro znana tovarna za cink, ki je bila pred 15 leti v »Karmel«, še dandanes lahko delovala, ko bi dovažanje cinkove rude po omenjeni cesti čez Brunek ne stalo tako velikanskih svot, da tovarna ni mogla z drugimi konkurirati. Ta tovarna je sedaj čisto opuščena in propadla in cesta ima sedaj še zmirom veliko važnost za kraje, ki so onkraj Bruneka, kakor Dvor, Gabrijele, Pijavce, dalje Št. Rupert-Mokronog-Novomesto i. t. d., kakor tudi za vse one kraje, kateri so po svoji kupčiji z bukovimi in hrastovimi podložki (švelarji), z vinom in sadjem, seособno z jabolki nakazani na promet s Zidanim Mostom, ker jim je ta postaja še vedno najbližja.

Posredno ima ta cesta važnost za mitnino po bodočem mostu čez Savo pri Radečah, kajti čim več prometa po cesti, tim več dohodkov pri mostni mitnini.

Cesta mej Tržišami in Sevnico ima čisto drugo lego in nima za zvezo zgorej omenjenih krajev s železnico nikake vrednosti.

Dokaz temu je, da imenovani bližni kraji vender ne izvažajo svojih pridelkov za Tržaško progo na Sevniško postajo, ampak na Zidan Most.

Gotovo pa je tudi, da je ta zadnja postaja tudi zato važneja, ker je tu, ne pa v Sevnici, središče železnic, ki vodijo proti Dunaju, Zagrebu in Trstu (Stnotenpunkt).

Zaradi važnosti prometa se je že v visokem deželnem zboru obravnavalo in sklenilo, da se prično ogledovanja zaradi zidanja mostu čez Savo pri Radečah in gotovo vpliva to tudi na cesto.

Preložitev gorej omenjenega dela ceste bi po proračunu podpisanega okrajnega cestnega odbora primeroma stala 43.000 gld., toda ta svota dala bi se gotovo za več kot 10.000 gld. znižati, ko bi za to delo porabili kaznjence in ko bi se razlastitev vršila deloma brezplačno, kar je skorej gotovo.

Razven tega dalo bi se prav lahko delo razdeliti na več let in najvažneje delo bilo bi izdelovanje onega dela ceste, ki drži od tako zvane Brunške kapelice do doline proti Radečam; ko bi bila cesta enkrat od vrha do te doline izdelana, potem bi lahko nadaljno cesto, tudi ko bi bila le površno izdelana, takoj rabili za promet in jo potem počasi zboljševali. Na tak način porabilo bi se vsako leto le malo za to cesto.

In če je preložitev te ceste dogotovljena, je potem najkrajša zveza mej Zidanim Mostom in Novim Mestom.»

IZ tega je razvidno, kako važno je, da se čim preje preloži ta cesta. Naglašati še hočem, da so okrog Bruneka mogočni premogokopi in cinkovna ruda pri Sv. Florjanu, oboje je imenitno, važno blago, ki pa se preveč podražuje, ker ni ugodne cestne zveze, torej to blago sedaj nič ne nese. V tem oziru hočem le še opozarjati visoki zbor na faktum, da ob Savi, kolikor nje je med Štajersko in Kranjsko deželo, od Trbovelj nizdoli, ni ceste, vsaj do Zidanega mosta ne in dalje do Boštanjja ne, akoravno je Zidani Most železnično razpotje, ki bi ustrezalo najboljše onim, ki potrebujejo promet proti Trstu in Dunaju.

Kar se tiče načrta, ki je priložen tej prošnji, obsega neko malo korekturo ceste, ki bi pa ostala po tem načrtu še vedno na Bruneku, še bi zmiraj lezla po višini, ki ne bi nikakor ne zadostovala namenu preložitve. Zadostovala bi le, ko bi se na dve dolini ozirali, ob katerih bi utegnila cesta se speljati. Prva teh dolin prične kmalo blizu Radeškega pokopališča in konča ob Leskovškem obnožji. Načrt glede te doline je tukaj izdelan, v obrisu, katerega imam na odru pred sabo, glede druge, tako zvane Hotemeške doline pa ni načrta priloženega tej prošnji. Cestni odbor se je pa tudi pečal z idejo, da bi se cesta po tej dolini izdelala in meni se zdi, da je to srečnejša ideja. Takoj pri Hotemešu bi pričela cesta in z malo poševnostjo, komaj dveh palcev na seženj, bi prišla do vrha brez serpentin blizu tako zvane Brunške kapelice in potem gre na oni strani nizdol. Ker bode vsakako treba progo glede Hotemeške doline tudi ogledati si na licu mesta in ker tudi načrt okrajnega cestnega odbora Radeškega ni zvedeniški izdelan, sklenil je upravni odsek staviti slavnemu zboru sledeči predlog:

«Deželnemu odboru se naroča:

1. da naj kakor hitro mogoče vse, kar je moči ukrene, da se za preložitev ceste med Radečami do Dvora čez takozvani »Brunek« potrebne priprave, preiskavanje in ogledovanje na licu mesta, načrti in proračuni do prihodnega zasedanja dogotovijo;

2. da naj v prihodnem zasedanju o tem poroča, predloži načrt in proračun nove cestne proge in stavi konkretne predloge.»

Poslanec Žitnik:

Slavni zbor! Ker je že gospod poročevalec, smem reči, jako obširno pojasnil vse razloge, ki govorijo za preložitev te ceste, mi ne preostaja več naloga, da bi to še enkrat ponavljal, k večjemu to, da opomnim, da mora priznati vsak, ki je kedaj hodil po tej cesti, da je »unicum« med vsemi cestami na Kranjskem. Drugi razlog, ki bi bil za to, da deželni odbor ne bi tako mrzlo gledal te prošnje, je — kakor je prej o drugi prošnji rekel tovariš gospod poslanec Pakiž — da je tako goreče in ginja pisana, da je tam jako veliko premoga in cinka.

Tretjič gre omeniti, da od Trbovelj do Krškega ni prave zveze Kranjske dežele s Štajersko, in to bi bila prava zveza za Zidani Most. In četrti razlog, po mojem mnenju najvažniši, je ta, da se je danes

izročila prošnja glede mostu pri Radečah, ki se bode menda kmalo gradil, naj že železen ali lesen, in posebno z ozirom na to je treba cesto preložiti, kajti le potem bode most imel pomen, ko bode imel pravi privoz. Ko pride prošnja o mostu v razgovor, bodem si usojal obširneje o tem govoriti.

Deželni glavar:

Ker ni bil stavljen drug predlog, glasovati nam je zgolj o predlogu upravnega odseka in prosim gospode, kateri mu prihrde, naj blagovole ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog upravnega odseka je sprejet in s tem rešena ta točka dnevnega reda.

Predno prestopimo k naslednji točki, mi je čast predstaviti slavnemu zboru gospoda vladnega zastopnika c. k. okrajnega komisarja Josipa Riharja.

17. Priloga 47. Poročilo finančnega odseka o proračunu normalno-šolskega zaklada za l. 1890. (k prilogi 20.).

17. Beilage 47. Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Normalshulfondes pro 1890 (zur Beilage 20).

Poročevalec Klun:

Slavni zbor! Poročilo finančnega odseka, priloga 47., bilo je že v nedeljo častitim gospodom razdeljeno in vsak je imel priliko, ga natančno pregledati in prečitati, zatorej prosim dovoljenja, da ga tukaj ne bi čital, ampak le predloge finančnega odseka.

Finančni odsek nasvetuje:

«Slavni deželni zbor naj sklene:

1. Proračun normalno-šolskega zaklada za l. 1890. s potrebsčino	294.280 gld. 66 kr.
z zakladdo	23.874 „ 21 „
in s primanjkljajem	270.406 gld. 45 kr.,

ali okroglo 270.400 gld. se odobri.

2. V pokritje tega primanjkljaja se bode l. 1890. pobirala 10⁰/₀ priklada na celo predpisano svoto vseh direktnih davkov, torej zlasti od rednega davka z vsemi državnimi prikladami vred pri zemljiškem davku, pri hišni najemarini in hišno-razrednem davku, pri pridobninskem in dohodninskem davku po vsej deželi. Nedostatek v znesku 124.400 gld., kateri se potem še pokaže, naj se pokrije iz deželnega zaklada.

3. Deželnemu odboru se naroča, da sklepu pod točko 2. pridobi Najvišje potrjenje.

4. V podrubrikah 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12 rubrike II. »Potrebsčina« dovoljuje se c. kr. deželnemu šolskemu svetu revirement po dogovoru z deželnim odborom.

5. Potrebsčine normalno-šolskega zaklada za l. 1889., ktere bi utegnile vsled veljavnih naredeb deželnega šolskega sveta dogovorno z deželnim odborom nastati, pa bi presegale proračun, so pokriti iz blagajničnih preostankov leta 1889.

1. Der Voranschlag des Normalshulfondes für das Jahr 1890 mit dem Erfordernisse von	294.280 fl. 66 fr.
der Bedeckung von	23.874 „ 21 „
und mit einem Abgange von	270.406 fl 45 fr.,

oder rund 270.400 fl. wird genehmiget.

2. Zur Deckung dieses Abganges wird für das Jahr 1890 eine 10⁰/₀ Umlage auf die volle Voranschreibung aller directen Steuern, somit insbesondere der Grund-, Hauszins- und Hausclaffensteuer, der Erwerb- und Einkommensteuer vom Ordinarium sammt allen Staatszuschlägen im ganzen Lande eingehoben. Der weiterhin sich ergebende Abgang von 124.400 fl. ist aus dem Landesfonde zu decken.

3. Der Landesauschuss wird beauftragt, dem Beschlusse ad 2 die Allerhöchste Sanction zu erwirken.

4. In den Subrubriken 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12 der Rubrik II des Erfordernisses wird dem f. f. Landesschulrath im Einvernehmen mit dem Landesauschusse das Revirement bewilligt.

5. Jene Mehrauslagen, welche dem Normalshulfonde für das Jahr 1889 in Folge rechtskräftiger Anordnungen des Landesschulrathes im Einvernehmen mit dem Landesauschusse etwa erwachsen würden, sollen aus dem Cassareste pro 1889 gedeckt werden.

C. kr. deželni šolski svet se prosi, da zasliši c. kr. kmetijsko družbo, preden razdeluje nagrade za pouk v kmetijstvu.»

Deželni glavar:

K tej točki so se oglasili k besedi gospodje poslanci Žitnik, Stegnar in Hribar.

Poslanec Žitnik:

Slavni zbor! Izprosil sem si besedo, da poročilu finančnega odseka o proračunu normalno-šolskega zaklada za leto 1890. dodám kratko opazko, izrazim občno željo, ne ravno kot pedagog, temveč kot zastopnik kmetskega prebivalstva, ki plačuje poleg raznovrstnih drugih davkov z ostalimi davkoplačevalci tudi 10⁰/₀ prikladdo na vse direktne davke za normalno-šolski zaklad.

Kakor razvidimo iz poročila, proračunjena je vsa potrebsčina na 294.280 gld. 66 kr.; to je svota, ki se v primeri z deželnimi financami ne more imenovati mala in ki dokazuje, da je deželni zastop, ki dovoljuje to svoto, naklonjen ljudskemu šolstvu, prijatelj vzgoje in omike deželnega prebivalstva ne gledé na narodnost.

Mislím torej, da ima vsak zastopnik v tej visoki zbornici, bodisi iz katerekoli skupine, ne le pravico, temveč tudi dolžnost, da na tem mestu in pri tej prilíki izrazi svoje nepristransko mnenje gledé nedostatkov, katere ali sam opazi, ali ga nanje opozori javno mnenje, javna kritika.

In moja malenkost si usoja opozoriti slavni zbor na skeleči rani našega šolstva, vsled katerih ni

doseglo onega cilja, one stopinje prave ljudske vzgoje in omike, ki bi bila mogoča z ozirom na davčna bremena, na število šol in učiteljskih močij. Te dve rani sta narodno in versko vprašanje, kateri vprašanji naše ljudsko šolstvo ne zvršuje v isti meri, kakor zahtevajo deželne razmere, kakor zahtevajo potrebe in koristi prebivalstva.

Kot prijatelj učiteljstva v obče ne morem in ne smem trditi, da so si gg. učitelji sami zadali te dve rani, da morda sami delajo proti svojemu prepričanju in ne dosežajo onih uspehov gledé prave vzgoje in omike, ki bi bili sicer mogoči, ako ne bi bil drugje vzrok teh nedostatnih uspehov. In ta vzrok je najden na naši c. k. preparandiji ali učiteljski pripravnici.

Slavna gospoda! Občno mnenje je po deželi in mestu, da c. k. preparandija niti v narodnem, niti v verskem oziru ne zvršuje v oni meri svoje važne — smem reči, vzvišene — naloge, kakor bi si moral želeti kranjski rodoljub, ali da naravnost govorim, slovenski katolik. Tu na pripravnici se vzgojujejo in poučujejo odrasli mladenči, ki naj bi po kranjski naši domovini razširjali krščansko omiko, ki naj bi narod poučevali in odgajali v onem duhu, ki ga more rešiti duševnega in deloma materijalnega propada, ki ga more vzdržati na površini krutega boja za obstanek v obojnem oziru.

Tu se pripravlja za prevažni poklic oni faktor, ki je poleg duhovniškega v prvi vrsti poklican, da mladini odpira pravo pot v svet, podaje ji na roke zaklade prave omike, ter vsaja v nežna srca kali onih kreposti, ki dajejo človeku trdno zaslobo in podporo v boji za duševni in telesni blagor.

Danes imam pred očmi le eno vprašanje, in to je narodno. Slavna gospoda! Prištevam se po svojem prepričanju onim, katerim velja géslo: »Vsa-kem u svoje!«

Ne pride mi na misel, da bi želel ali zahteval, vsa tukajšnja učiteljska pripravnica naj se posloveni od *a* do *z*, naj se nemščina izključi iz nje. V deželi prebiva do 30.000 Nemcev, in ti naši sodeželani imajo enake pravice do svojih šol, kakor mi do svojih; torej je naravno, da se na pripravnici goji v toliki meri nemščina, da si more pripravnik pridobiti toliko znanja in izvežbanosti v nemščini, da more z uspehom poučevati nemško mladino na nemških ljudskih šolah.

Pripravnik torej naj si pridobi potrebnih vednostij v onem jeziku, v katerem bode mogel točno in spretno poučevati mladino, in to je pri nas venderle slovenščina. Gospoda moja! Čul sem večkrat pritožbe, da učitelji mnogokrat, bodisi iz zgodovine, prirodoslovja, zemljepisa ali kmetijstva niso mogli tako jasno razložiti tvarine, ker jim je manjkalo tehničnih izrazov. Učil se je pripravnik, da ima nemški človek „Wirbelhäute“, ali kaj ima slovenski, tega ni vedel in moral si je pomagati s slovarjem.

Slavna gospoda! Čemu ta pedanterija, čemu ona tesnosrčna skrb, da po naših dolinah izvan mest ne zámre nemški glas? Ali to zahtevajo pedagogična načela, ali je obstanek naše Avstrije v resnici odvisen od tega, da zna naša mladina nekoliko nemških besedij? In torej, ali je na pripravnici prvi

namen gojitev nemščine, ali onega znanja, katero bode moral prihodnji učitelj razlagati v slovenskem jeziku?

Vem, učiteljšče je državna naprava, država skrbi torej za vzgojo učiteljstva. S tem pa je država osnovala podlago za zvršitev šolskih postav, osobito one z dne 14. maja 1869. Na ta način je olajšala breme deželam, ki bi sicer morale same skrbeti za izobrazbo, pa bi si tudi same smele vrejati šolske zavode. Država pa si je pridržala najvažnejšo pravico, namreč notranjo uredbo zavodov.

Za nas Slovence to ni bilo in še danes ni koristno. Zavod je bil de facto do najnovejšega časa nemškega značaja. Imel sem priliko sam ogledati si prostore, in v teh prostorih ne najdete niti besede slovenske pri napisih, kateri so se oskrbeli in obesili predno je novo poslopje imelo vrata in okna. Tu je vladal neki železni obroč, izkovan iz nemškega jekla in slovenskega vareža, ki je krotil slovenske duhove, ki je kot mōra ležal na našem učiteljstvu, ki je skrit na nemški „Lehrerverein“, s spretnim jezikom in občudovanja vredno navdušenostjo opisaval velike nemške domovine ponos in kras ter tako razširjal oni prusko-nemški duh, (klici: — Rufo: Dobro! dobro!) ki se nikakor ne more čutiti zdravega pod našim obnebjem. In tu tiči pravi vzrok, da se učitelj v ljudski šoli sam ne čuti domačega, ker mu vedno zvené po ušesih sladki glasovi Höltyjevi.

Slavni zbor, pred seboj imam „Organisations-Statut der Bildungsanstalten für Lehrer und Lehrerinnen“. Z dovoljenjem velespoštovanega gospoda predsednika bodem prečital drugi odstavek § 3., ki se glasi: „Wo es das Bedürfnis erheischt, soll den Zöglingen auch die Gelegenheit zur Ausbildung in einer zweiten Landessprache geboten werden, damit sie die Befähigung erlangen, eventuell auch in dieser zu lehren“. In zadnji odstavek § 20. se glasi: „Bei diesem Unterrichte ist die Aneignung des correcten mündlichen und schriftlichen Gebrauches der Sprache als Ziel anzustreben.“

Torej ustno in pismeno naj bi imeli v oblasti drugi deželni jezik, kateri je na tukajšnji pripravnici ne nemški, temveč slovenski. Narobe svet! Trditi smem, ne boječ se ugovorov od koderkoli, da se slovenščina na tukajšnji pripravnici ni gojila in ne goji v oni meri, kakor zahteva to organizacijski statut, kamo li, kakor zahtevajo zdrava pedagogiška načela in resnične potrebe. Učna uprava je sama priznala ta nedostatek in dne 1. aprila leta 1881., št. 2178 izdala odlok, ki se glasi:

«1. V slovenskem učnem jeziku se ima poučevati *a*) na moškem učiteljšči: v veronauku, v slovenskem jeziku, v matematiki in geometerskem risanju, v prirodopisji, v sadjareji in v specijelni metodiki teh naukov; *b*) na ženskem učiteljšči: v veronauku, v slovenskem jeziku, v aritmetiki in geometerskem oblikoslovji, v ženskih ročnih delih in v specijelni metodiki teh naukov. — 2. V drugih naukih se ima poučevati v nemškem učnem jeziku. — 3. Pri pouku v petji se gré posluževati nemških in slovenskih pesni. — 4. Pri poučevanju v vseh drugih naukih naj se ozir jemlje, kar moči, na slovensko in nemško terminologijo in pri prak-

tičnih vajah ter pismenih izdelkih, ki so ž njimi združeni, gre se ozirati primerno na oba deželna jezika.»

Torej pet predmetov naj se poučuje v slovenščini in dvanajst v nemškem jeziku. Med temi predmeti, ki se poučujejo v nemščini, so: zgodovina, zemljepis, nauk ob ustavi domovine, kmetijstvo, torej predmeti, v katerih bi se kandidati ali kandidatkinje najlaglje vadili in urili v jeziku, ki ga bodo potrebovali v svojem poklicu.

Po učnem načrtu ima torej nemščina prvo mesto, in slovenščina velja tu še vedno kot drugi deželni jezik. Država skrbi za naraščaj učiteljstva in daje mnoge žrtve, to zasluži priznanja od strani posameznih kronovin.

Vender hvaležnost Slovencev ne more biti tolika kakor Nemcev, ki dobivajo iz učiteljšč to, česar potrebujejo, v dovršeni obliki.

Učna uprava jim je dobra mati, a nam je posebno glede preparandije vedno še mačeha. Nemci imajo maslen kruh, a mi se davimo z ovsenim (Klici: — Ruŕe: Dobro! dobro!). Hrana je vsem po istem receptu odmerjena, vender Slovincem drugače skuhana, da v praksi ne tekne. Uspehi pouka morajo biti vsled tega slabejši, naj se ugovarja, kolikor drago, če tudi učiteljstvo stori, kolikor more.

V drugem jeziku se učitelj izobražuje, v drugem poučuje mladino. To je težavna naloga, sicer za nadaljno izobrazbo zelo pomembna. Ponovitev pridobljenih nauk, preložitve v materinščino, je dobro sredstvo k nadaljni omiki mladega odgojitelja, a težavna in zamudna, pa tudi za obloženega učitelja nepremagljiva. Duševno in telesno utrujen si težko nalaga tako delo. Posledica temu je površnost, celo malomarnost.

Realistiški pouk je v novejšem času nekoliko restringovan, vender po jezikovni uredbi trpe stroke kot naravoslovje, zgodovina, toli važni predmeti. Petje je vender predmet, ki naj blaži in razveseljuje srce; a tudi to je tako osnovano in urejeno, da gladi v cerkvi nemška ušesa.

Učiteljščina so torej draga naprava, a uspehi niso primerni z žrtvami dežele, ki troši vsako leto nad 280.000 gld. Radi nosimo veliko breme za ljudsko oliko, a še rajši bi je nosili, ko bi imeli take delavce, ki bi bili opasani z uma ostrim a ne skrhanim mečem.

Kako skrbno čuvajo šolska oblastva nad izvršitvijo šolskih zakonov, kako tekmujejo med seboj, katero bode več novih ljudskih šol ustanovilo. Naučno ministerstvo se mora radosti topiti videč, da se ustreza njegovim naredbam tako vestno in vsestransko. Zato bi bilo umestno, da bi nam učna uprava tudi enkrat nasproti prišla in dejansko priznavala našo brezpogojno pokorščino s povračilom, kakoršno krvavo potrebujemo. To povračilo bi se pojavilo s preosnovo učiteljščina na podlagi našega materinega jezika, ki ga govori ogromna večina prebivalstva. Non scholae sed vitae discamus! In reči smem tudi: Non Germaniae sed Austriae discamus! (Klici: — Ruŕe: Dobro! dobro!)

Discamus za življenje, to je primerno, in ako bodemo glasovali za to, da se tako velika svota plačuje za pouk, izrazimo tudi željo, da bi dotični krogi delali na to, da se ta preparandija preosnuje. To so kratke opazke, katere sem hotel napraviti glede narodnega vprašanja; nasvetujem pa v tem oziru sledečo resolucijo:

Slavni zbor naj slene:

«Deželnemu odboru se naroča, obrniti se do slavne vlade, da se predrugači jezikovna uredba za Ljubljansko učiteljšč v tem smislu, da se pomnoži število predmetov s slovenskim učnim jezikom.»

(Se podpira. — Wirb unterstüht.)

Poslanec Stegnar:

Potrebščina za šolstvo narašča od leta do leta poprek po 9 — 10.000 gld. Za leto 1890. je izkazane 296.133 gld. 66 kr. v proračunu normalno-šolskega zaklada. Ne glede na vsakoletni prilhanek bližamo se skorej 300.000 gld.

Ako primerjamo v 46. prilogi na 16. strani deželnega proračuna navedenih 13 naslovov glede vstavljenih vsot, vidimo, da je poleg troškov za dobrodelne naprave v znesku 192.993 gld. 10 kr. potrebščina, oziroma primankljaj za šolstvo največji.

Tu je izkazana vsota 172.250 gld.

Po proračunu «normalno-šolskega zaklada» pa znaša faktična potrebščina z ozirom na popravke finančnega odseka 294.280 gld. 66 kr. Te številke govore dovolj jasno, da je šola najdražja naprava v deželi in da nosijo davkoplačevalci jako občutljivo breme zaradi šole.

Ni čuda, da se visoka zbornica vzlic tem gromnim izdatkom plašno ozira na finančne posledice razvijajočega se šolstva in da se boji vseh takih preuredb, katere provzročujejo veliko spremembo dotičnega proračuna.

V najtesnejši zvezi z deželnimi troški za šolstvo pa so narodne kulturne razmere in baš oni za našo siromašno deželo jako velik izdatek je lep dokaz, da nočemo zaostajati za drugimi napredujočimi narodi, da nam je blagor naroda iskreno pri srci in da radi pokladamo obile dari na žrtvenik omike in prosvete.

Umeje se, da tudi željno gledamo na sad svoje požrtvovalnosti in da se večkrat vprašujemo, kakor mora to skrben in previden gospodar storiti, — ali smo se kaj približali ali sreči in blagostanju, ki sta izvor dobro urejenemu šolstvu?

V mnogih slučajih doni nam povoljen odgovor na uho, a nasprotno nas večkrat užalosti tudi britko prepričanje, da se nam lepe nade po vsem ne izpolnujejo.

Kakor nobena stvar na svetu ni popolna, tako bi bila velika čuda, ko bi naše šolstvo bilo že dovršeno, ko bi bilo že doseglo svoj idealni smoter.

To priznavajoč, smatramo za svojo dolžnost, da uporabljamo vse svoje moči v dosegu popolnosti. — V to nas sili naša narodna čast, to nam narekava ljubezen do domovine, naš narodni

ponos in obstanek, to zahteva odgovornost proti našim potomcem.

Ako pa se hočemo bližati popolnosti, ne smemo se oklepiti samo onih sredstev, ki nas vodijo naravnost k idealu; treba nam je iskati in spoznavati tudi ovire, t. j. one momente, ki branijo, da naša prizadevanja ostajajo vedno še dalječ odmaknjena od vzvišenega cilja.

Razkrivati in celiti nam je hibe in rane na telesu, kojega organizacija ne pospešuje naših teženj, našega poganjanja za boljšo bodočnost.

Rekel sem, da naše šolstvo ni še povsem tako urejeno, da bi bilo v soglasji z narodnimi potrebami našimi; ni še tako, kakoršno bi lahko bilo in bi moralo biti.

Pa prezrimo za zdaj nedostatke osnovnega našega šolstva, na čigar zboljšanje dela neprenehoma obilo pridnih rok, obilo skušenih in zvednih mož z bistrim razumom in živim zanimanjem, da, reči smem, z veliko navdušenostjo.

Obrnimo se pa na naše srednje šolstvo, osobito na našo realko.

Osnova srednje-šolskih zavodov je sicer samostojna.

Pouku in odgoji je tu že odločena posebna mer. — Splošna načela za ljudsko izobraženje morajo se umakniti naredbam v svrhu strokovne omike.

Na videz je sicer vez med ljudsko in srednjo šolo pretrgana.

Šolanje stopi v nov stadij; a kdo more trditi, da se to šolanje ne naslanja na ljudsko šolo! Mar se ne zida ondi naprej, kjer je ljudska šola nehala?

Smoter ljudske šole ni edino ta, da se mladina v elementarnih vednostih pouči, marveč pripraviti jo je tudi za srednja učilišča. To pripravljanje se tudi vestno zvršuje, in ako je ocenjujemo z narodno-pedagogijskega stališča in z ozirom na večinoma ugodne sprejemne izpite, moramo pritruditi, da je dovoljno. — Glede na učno osnovo in na učni jezik, v katerem se skoraj vsi predmeti predavajo, pa moramo priznati, da ali pripravljanje ni zadostno, ali pa učna uredba na srednjem učilišču ne odgovarja našim deželnim razmeram.

Kje je torej napaka? Mislim, da pri ljudski šoli je ni, kajti ona sloni na oni podlagi, ki jo ves omikani svet z najslavnejšimi pedagogi vred smatra za jedino pravo, to je na narodni podlagi.

Nedostatek je torej pri srednjem učilišču, pri realki, ki se mora v potu svojega obraza truditi, da s pomočjo nemščine, v kateri učenci več let niso dovolj utrjeni, doseže isti učni smoter, kakor z učenci nemške narodnosti.

Učni uspehi na realki so vzlic jezikovim težavam še dokaj povoljni, ker po izkazu šolskega ravnateljstva tri četrtinke vseh učencev dobro napredujejo in samo jedna četrtina propade.

To je vsekako častno za šolo in učiteljstvo; a nihče menda ne bode oporekal, da bi se napredek kvantitativno in kvalitativno še zboljšal, ako bi gojenci v boji z jezikom ne omahovali, in ako bi toliko predmetov ne bilo nemških.

Še drugo dobro stran bi imela preuredba učnega načrta, v katerem bi slovenščini bilo vsaj še nekoliko ur odkazanih.

Naval slovenske mladine v Ljubljanski gimnazij, ki je pripisovati gotovo tudi temu, da ima slovenske paralelke, bi se nekoliko v drugo stran obrnil.

Pri normalnih razmerah in primerni pridnosti si upa vsak slovenski gimnazijec vspevati, ker ga nemščina ne bega.

Nasprotno pa starši slovenskih otrok nimajo poguma, vpisati jih v realko, ker jih straši v nji prevagujoča nemščina.

Gotovi propad in visoka učnina nikogar prav ne mikata, mladino všolati v tak zavod.

Zadnje leto je po statističnem izkazu ravnateljstva število učencev nekoliko povišalo se, kar je dobro znamenje.

Vseh Slovencev je bilo na tej šoli 145, Nemcev 134; eno leto prej, to je l. 1888. je bilo izkazanih po maternem jeziku 113 Slovencev in 117 Nemcev.

Obe narodnosti sta torej v približno enakem številu zastopani. Ali bi tu enakopravna uredba šole v I., II., III. razredu ne bila umestna?? —

Nemcem je šolanje jako olajšano, ker se vsega uče v jeziku, ki ga že znajo. Slovenci pa se uče — (razun veronauka in slovenščine) istotako vseh predmetov v nemščini, kakor Nemci, torej v jeziku, katerega pa ne znajo — vsaj toliko ne, da bi z istim pridom sledili pouku, kakor Nemci.

Razsodbo o posledici prepuščam visoki zbornici! Oglejmo si še števila učencev v nižjih razredih. Leta 1889. je bilo

v I. b razredu	55 Slovencev,
« I. a «	43 Nemcev,
« II. b «	37 Slovencev,
« II. a «	26 Nemcev.

Iz didaktičnega ozira je ta razdelitev jako pametna in koristna, samo da bi se Slovenci še kakega drugega predmeta, zemljepisja ali prirodopisa učili v materinščini; gotovo bi to ne škodilo razvoju tega druzega zavoda in bi se še bolj splačevalo, paralelke vzdrževati.

V III. razredu učenci niso več ločeni po narodnosti; v njem so spojeni Slovenci in Nemci.

Lansko leto je bilo v III. razredu 26 Slovencev in 21 Nemcev skupaj v jedni šolski sobi.

Dokler učna uredba nedopušča delitve III. razreda, toliko časa nam je seveda potrpeti; pravično pa bi bilo, da bi se otvoril za 26 učencev istotako III. paralelni razred, kakor je bil za 26 Nemcev II. a razred potreben, ker vendar ni misliti, da bi Slovenci bili učno tvarino istotako prebavili, kakor Nemci. Naravno je torej, da v III. razredu slovenski otroci zastajajo za Nemcem, če tega tudi ni razvideti iz splošnega vspeha.

V tekočem šolskem letu je to razmerje še nekoliko poostreno, ker se je pomaknilo iz II. b razreda menda 31 Slovencev v III. razred; poleg teh je pa vpisanih še 38 Nemcev in drugih; torej šteje III. razred vseh učencev skupaj 69.

Za 31 slovenskih učencev v III. razredu bi dosledno moral biti poseben paralelni razred, ako

je obstajal za 26 nemških učencev leta 1889., za 27 = l. 1888. in za 24 = l. 1885. nemški oddelek.

Ker je pa v tem razredu učni jezik v vseh predmetih zgolj nemški, seveda potem ni povoda, da bi ločili Slovence od Nemcev.

Iz vseh teh okoliščin bi sodil, da je času primerno, ako visoka zbornica tudi na to učilišče svojo pozornost obrne in proži misel na pametno preustrojbo.

Za svojo osebo ne želim in tudi želja večine visoke zbornice gotovo ni, da bi se realka poslovenila, ker bi iz praktičnih ozirów in glede na višje šole, na tehniko, to ne bilo pametno; a to, da učna uredba na tem zavodu drži vhod Slovincem nekoliko priprt in da je razmerno malo tako srečnih, ki bi si upali skozi to sotesko preriti se, to je nedostatek, na kateri slavni zbor opozoriti se usojam. Zato naj bi se slovenščini odmerilo malo več prostora v nižjih razredih in ji tudi odkazalo pristojno mesto v III. razredu, ki naj bi se delil v nemški in slovenski oddelek.

Preverjen sem, da po dobri metodi, po kakoršni se vadijo n. pr. gimnazijci svoje latinščine, bi se dosegli tudi v realki prav sijajni uspehi pri nemščini, tako da bi bil učenec, vstopivši v IV. razred, popolnoma vsposobljen, samo nemškega nauka udeležiti se s pridom.

Kakor druga učilišča bodi tudi naša edina višja realka vsakemu pristopna. Naša želja je in mora biti, da se Slovincem na stežaj odpro duri v naša srednja učilišča, ki naj bodo kolikor možno obilemu številu učencev v korist.

Prepričani smo, da tudi visoka učna uprava že pri ustanovitve zavodov goji trdno nadejo na trajen mnogobrojen obisk in tem raje vzdržuje tak zavod, čim številnejša je frekvenca. — Ta okolščina nam tudi daje poročstvo, da Ljubljanski gimnazij ne bode zadela enaka osoda, kakor Kranjski.

Istotako smo uverjeni, in mislim, da se ne motim, trdeč, da tudi drugi faktorji, ki so k ustanovitvi zavoda pripomogli z znamenitimi denarnimi sredstvi, načeloma ne morejo biti proti temu, ako se oglašá mnogo mladine iz ljudske šole za vsprejem in da potem ustraja v svojih študijah na srednji šoli.

Dobro in obilo obiskovano učilišče je pa končno tudi ponos učiteljstva in vselej je to dokaz veljavnosti, koristnosti in priljubljenosti njegove. In tako odgojevališče naj bi bila naša višja realka.

S to željo sklepam in priporočam visoki zbornici nasledno resolucijo:

Visoka zbornica naj sklene:

«Z ozirom na tesno zvezo, katera obstoji med ljudskim šolstvom in srednjimi šolami, naroča se deželnemu odboru, naj pretehta vprašanje, ali se sedanja jezikovna uredba na Ljubljanski višji realki strinja z osnovo ljudskih šol in z dejanskimi potrebami našega prebivalstva, ter naj o tem predmetu poroča in primerne nasvete stavi v bodočem zasedanji.»

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Jaz sem se bil danes namenil pred vsem govoriti o nenaravni uravnavi učiteljšč na Slovenskem, ali častiti gospod predgovornik poslanec Žitnik je o tej stvari tako temeljito in vsestransko razpravljaj, da bi bilo odveč, ko bi hotel še kakšno besedo o tem reči; zatorej mi bodi dovoljeno, da z ozirom na to, kar je on povedal in z ozirom na splošno priznano nenaravno uravnavo naših učiteljšč pokažem konsekvence, ki izvirajo iz tega.

Iz govora častitega gospoda poslanca Žitnika sem si zapisal stavek, ki slove: Ko bi dežela imela breme, skrbeti za učiteljšče, bi si tudi sama smela ta zavod urediti po svoje! Gospoda moja! Z ozirom na vse izkustvo pri naših šolah bi jaz tega stavka nikakor ne podpisal, kajti da si nas teže v resnici vsa bremena za ljudske šole, država vender ne pripušča, da si urejamo svoje šolstvo tako, kakor bi želeli. Spominjali se bodele vsi, da je pred nekaj leti prosilo v Trstu več kot 1.400 slovenskih starišev, naj se za njihovo deco ustanovi slovenska šola. Šla je prošnja na Tržaški magistrat, od tod na deželni šolski svet in končno na ministerstvo in to je odločilo: ker imate Tržaški Slovenci v okolici po $\frac{1}{2}$ ure ali po 1 uro oddaljene slovenske šole, pošiljajte svoje otroke tje, ako jim hočete dati slovenski pouk.

Kako se je godilo na Koroškem, ko so tamošnji Slovenci zahtevali slovenske šole? Vse je bilo brezuspešno; še celo okrajni glavarji so se vozili ven nagovarjat tiste, ki so podpisali prošnje za slovenske šole, naj od njih odstopijo. Gospoda moja! tako ravnanje je državne uprave nevredno! Sedaj pa, kaj čujemo letos? Mesto da bi se na Koroškem vsaj zgodilo, da bi Slovincem dali osnovne šole slovenske, je deželni šolski svet Koroški naročil izdati posebne knjige v koroškem narečji, da bi po starem načelu „divide et impera“ odcepil koroške Slovence od ostalih po Štajerskem in Kranjskem in jih lože ponemčeval.

Če se pa ozremo na naše okoliščine in jih primerjamo s koroškimi in tržaškimi, vidimo, da se pri nas manjšini godi bolje ko večini prebivalstva na Primorskem in veliki manjšini na Koroškem. Pri nas so se spomnili nekateri Ljubljanski someščani, da bi se v Ljubljani imela osnovati za nemško deco tudi nemška šola in vložili so prošnjo do mestnega zbora. Mestni zbor, ki je strogo skrbel za to, da se je vsej Ljubljanski deci omogočeval pouk, se je protivil temu, da bi se ustanovila nemška šola, ker po izkazih, katere je dobil od vodstev ljudskih šol Ljubljanskih, je bilo vidno, da ni toliko za šolo sposobne dece nemške narodnosti, da bi bilo treba za njo ustanovljati nemško osnovno šolo. Pa vlada je silila napraviti osnovno šolo in sicer za dečke posebej in za deklice posebej. In kakošne ste ti šoli? Letos se je v deško šolo vpisalo 33 učencev in le 9 jih zna nemški; 24 jih pri vstopu ne besedice nemški ni znalo. Vodstvo bi bilo moralo odbiti take otroke; pa tega storiti ni smelo, ker je imelo od deželnega šolskega sveta strog ukaz, da se nobeden otrok, ki se oglasi za nemško šolo, naj zna nemški ali ne, ne sme

odbiti. To je tendenca, ki je na dlani: da se mora v Ljubljani ob troških slovenske narodnosti ohraniti nemška šola, dasiravno je prav nič treba ni.

To je pač žalostno, ako se pomisli, kakšno nalogo imajo osnovne šole; nalogo imajo namreč, da odgajajo deco za življenje; da jej dajo, najpotrebnejši pouk v branji, pisanji, računjenji; da jo uče spoznavati nekoliko sveta in zgodovine; da jo uče realnih predmetov in da skrbе, da sposobna postane, bolj samostojno misliti. Mislite si pa otroka slovenskih starišev, ki ne zna nemškega jezika, pa pride v nemško šolo. Kdaj bode mogel tako napredovati, ko če bi se mu vse predavalo v njegovem slovenskem jeziku? Utegnilo bi se mi ugovarjati: ako stariši žele in silijo svoje otroke v nemško šolo, zakaj bi jih ne smeli pošiljati? Toda tu je treba pomisliti, da so v Ljubljani take razmere — in Vi vsi jih poznate, — da mnogokrat ne odločuje volja starišev, ampak nek dobro znani pritisek. Ali pa je zaradi tega vredno vzdržati nemško šolo, to je drugo vprašanje. Da se s tem jako obremenjuje normalno-šolski zaklad, je brezdvomno in ves ta trošek za nemški šoli bi se lahko prihranil, ker teh dveh šol treba ni.

Mislil sem, ko je mesto Ljubljansko ustanovilo svojo deško in dekliško šolo, da bodo sedaj tisti 41 gospodje veseli in da bodo slavo peli mestu, ter priznavali, kako prav je ravnal mestni zastop. Pa kaj se zgodi? Mesto da bi bili začeli pošiljati svojo deco v to šolo, izjavili so v svojem glasilu: do tega zavoda nimamo zaupanja in zato svojih otrok ne bomo pošiljali vanj. Ustanovili so pa z denarji hranilnice, torej s prihranki slovenskega kmeta, katere so vrgli v odprto perišče ponemčevalnega nemškega društva, posebno nemško šolo, v katero pošiljajo sedaj svojo deco.

To so nenaravne razmere, ki pa postanejo umevne, ako pomislimo, kakošno je v obče postopanje šolskih oblastev; kajti kakor rudeča nit vleče se skozi vse ukaze šolskih oblastev tendenca ponemčevanja. Tako sem nedavno bral v nekem časniku o znanem gospodu okrajnem glavarji Schwarzu iz Postojne, da je učitelju, ki je k njemu prišel, strogo zabranil, da ne sme slovenski govoriti ž njim. Tako postopanje, da ne rečem več, je vsekako brezobzirno in neutemeljeno; to pa je ravno nasledek tega, kar sem prej dejal, da se pri naših šolskih oblastvih in posebno pri c. kr. deželnem šolskem oblastvu kaže vedno tendenca, kolikor mogoče nemškovati.

Ker sem že izrekel ime deželnega šolskega sveta, opozarjam Vas tu, da je on naučni načrt razposlal slovenskim šolam le v nemškem jeziku; uradovanje njegovo je le nemško; okrajnim šolskim svetom in deželnemu odboru nasproti noče priznavati, da bi moral uradovati v smislu obstoječih zakonov v slovenskem jeziku; opazil sem celo v sejah finančnega odseka — kar naj mi bode dovoljeno tukaj konstatovati — da je gospod referent deželnega šolskega sveta dosledno vsakemu poslancu odgovarjal v nemškem jeziku; v tem, ko ve — čast komur čast — prečastiti gospod deželni predsednik strogo varovati ravnopravnost s tem, da odgovarja v jeziku, ki se ga poslužuje dotičnik, s katerim govori.

Gospoda moja! Naj opozorim tu na neko naredbo glede ljudskega šolstva, ki je neosnovana in nezakonita. Kakor je poročal lanskega leta deželni odbor pri marginalni številki 7. § 8., zaukazal je deželni šolski svet z ukazom z dne 24. decembra 1887, s katerim je popolnjeval ukaz svoj z dne 5. februarja 1887, da se ima na vseh slovenskih tro- in čveterorazrednih šolah obligatno učiti nemščina. To je vsekakor v zakonu neutemeljeno. § 6. zakona z dne 14. maja 1869 določno izraža: „O učnem jeziku in o poučevanju v katerem drugem deželnem jeziku določuje zaslišavši tiste, kateri šolo vzdržujejo, deželna šolska oblast, držeč se pri tem mej ustanovljenih v postavah.“

Povpraševal sem po raznih občinah, kdaj jih je deželni šolski svet vprašal, kedaj okrajno šolsko oblastvo, če sme vpeljati kar tako meni nič tebi nič obligatni pouk v nemščini, in dobil sem povsod odgovor, da takega vprašanja nikdar bilo ni, temveč da se je brez privoljenja krajnih šolskih oblastev in občin izdal ferman: nemščina mora biti pri vas obligaten predmet. Visoki deželni zbor sprevidel je lanskega leta, da je tako ravnanje neopravičeno in nezakonito in je res v svojej seji dne 1. oktobra 1888 sklenil bil resolucijo, katero naj mi bode dovoljeno celo prečitati (bere: — ličt:): «C. kr. deželni šolski svet se pozivlja, urediti pouk iz nemškega jezika na onih slovenskih ljudskih šolah, na katerih je bil do sedaj uveden kot obligatni predmet, v tem smislu, da so k temu predmetu primorani le oni učenci, katerih zakoniti zastopniki (stariši, varuhi) pričetkom šolskega leta izrecno ne naznanijo šolskemu vodstvu, da se dotični učenci tega pouka udeleževali ne bodo.»

Za svojo osebo moram reči, da se ne morem strinjati s krotkim tekstom te resolucije, ker je taka, da odpira nemščini vkljub temu, da ne bi bila obligatni predmet, vrata in okna v slovenske ljudske šole. V smislu § 19. temeljne osnovne postave bilo bi boljše, ko bi se bilo reklo, da se imajo neobligatno poučevati v nemščini le otroci, katerih stariši to izrecno zahtevajo; pa vendar priznavam, da je bilo tudi s to resolucijo nekoliko popravljeno nepostavno in samolastno ravnanje deželnega šolskega sveta in zato se čudim, da nam letos deželni odbor pri marg. št. 5. ne poroča, da bi bil o tej resoluciji že dobil kak odgovor od vlade. Bržkone se deželni vladi ne mudi odpraviti nezakonito stanje, ampak želi, da se na dvo- in trirazrednicah uči še dalje po nepotrebnem nemščina in odtrgava drugim važnejšim predmetom potrebno število ur. Tako dalje sega celo deželni šolski svet, da je za obligatni pouk v nemščini določil po večje število ur na teden, ko za slovenščino, katera je učni jezik.

Jaz trdim, in v tem potrjuje me tudi gospod predgovornik Žitnik, da je nemščina v ljudskih šolah nepotrebna. Urivati nemščino, pravi se tratiti po nepotrebnem dragi čas, ki bi se boljše porabil, ako privadite deco temeljiteje misliti in drugih za življenje potrebnih predmetov. Mi vidimo od tega učenja samo uspeh, da se nauči kmet nekaterih nemških spak in pa podpisovati svoje ime po nemški; drugega pa ne vidite, ali k večjemu še to, da se po gostilnicah bahajo s par nemškimi besedami, ka-

terih se je naučil in da s tem kvarti materni svoj jezik. Mislim, da bi bilo v naših ljudskih šolah bolj skrbeti za pravo omiko, kakor za učenje nemščine, s katero naš kmet dosega ravno nasprotno od omike.

Gospod poslanec Stegnar dejal je, da mora biti namen ljudske šole tudi usposobljati dečke za prestop v srednje šole. Popolnoma ne morem se v tem oziru strinjati z njim; nekaj pa je pač resnice na tem, da ima ljudska šola skrbeti tudi za odgojo dijakov, ki hočejo priti potem v srednje šole. To pa le toliko, da jih privede na tro- in čveterorazrednicah tako daleč, da zamorejo napraviti sprejemni izpit za slovenske srednje šole; kdor pa hoče, da se njegovim otroci uče še drugega jezika, ta naj jih dá posebej učiti. Po mnogih krajih se to tudi res godi.

Ker sem že popred omenjal sprejemnega izpita za srednje šole, naj se spomnim še druge stvari, katera me je letos jako neprijetno zadela.

Naši dijaki v obče dobro napredujejo. Ko slovenski dijak dovrši četrti razred, je tako izvežban in ima toliko zmožnosti, da lahko brez težave napravi izpit za gimnazijo. Letos se je oglasilo na tukajšnjem gimnaziju 160 dijakov za sprejemni izpit; propali so le trije. Pa kaj stori ekscelencija naučni minister? Poslal je ukaz, naj se strogo preiskuje, kako je to, da je pri sprejemnem izpitu palo tako malo dijakov, ki so se oglasili za slovenske oddelke; naj se posebno preiskuje, če so ravnali profesorji zadosti strogo. Gospoda moja! To je nezaupanje do deželnega šolskega nadzornika, do profesorjev in do ravnatelja, kajti s tem ukazom očita se jim indirektno, da niso pravilno ravnali. Naučno ministerstvo opazuje naše šolstvo z neprijetnim očesom; ne privošči nam duševnega razvoja, kakor drugim narodom in preveč skrbi za ono nepotrebno vez, o kateri smo že davno prepričani, da vse vkup nič ni z njo v Avstriji: to je vez nemškega jezika.

Zato prestopam sedaj k drugi točki poročila finančnega odseka, to je točka 11. pod naslovom «III. Remuneracije.» Da se ne bodem oglašal v specijalni debati, dovolite mi, gospoda moja! da svoje pomisleke že tukaj kratko izrazim. Leta 1882. se je postavilo 500 gld. v proračun za to, da bi se na slovenskih osnovnih šolah poučevala neobligatna nemščina, in da bi se nagrade delile učiteljem, ki bi se izkazali z največim uspehom v tem. To je bila posledica gibanja, ki se je v tej visokej zbornici začelo ter med učiteljstvo zaneslo; onega velikonemškega gibanja, katerega je že omenjal častiti gospod predgovornik Žitnik. Leta 1883. se je sprejel zopet ta znesek v proračun in dodalo se je še 100 gld., ki naj bi se porabili za to, da se Kočevci uče slovenskega jezika. Stal sem od nekdanj na stališči, da ta visoka zbornica ni poklicana, da za neobligatno poučevanje nemškega ali tudi slovenskega jezika dovoljuje posebne podpore. Za nemški pouk skrbjeno je že več ko preveč z naredbami c. kr. deželnega šolskega sveta, izmed katerih nekatere v zakonu še utemeljene niso. Dovoliti pa še 600 gld. posebne nagrade, značit oliko, kakor metati denar skozi okno ali pa vabiti učitelje, naj začno poučevati nemščino in zanemarjajo druge svoje dolžnosti ter otroke po nepotrebem mučijo s tem učenjem. Velike podpore

se ravno iz 600 gld. ne morejo deliti; ali izkaz, katerega smo videli v finančnem odseku, mi potrjuje, da se naši učitelji, katerih nekateri so demoralizovani iz one dobe nemškutarskega gospodstva in vladnega terorizma, o katerem sem govoril prej, pridno oglašajo za te nagrade.

Meni se zdi nemoralno, napeljevati učitelje, da bi pohlepno segali po onih 5 do 10 gld., katere morejo dobiti iz 600 gld. Sicer je resnica, da to poučevanje veliko uspeha nima in imeti ne more; nekoliko pa ga — kakor sem že omenjal — venderle ima, namreč toliko, da se otroci nauče nekoliko nemških besedi in da se, ko odrastejo, začno z njimi spakovati v javnosti in kaziti materni svoj jezik.

Dovoljenje teh 600 gld. pa je tudi v drugem oziru jako neumestno, rekel bi celo nevarno. Poglejte, kako se je pred par leti začelo gibanje na Štajerskem, da bi se slovenščina iz osnovnih šol čisto izrinila in nemščina vpeljala že na dvorazrednicah. Naši bratje na Štajerskem so se temu uprli in so s pritožbami do najvišjih instancij dosegli, da so se razveljavile dotične odredbe. Oni se branijo nemščine; ako pa mi, gospoda moja! sedaj gremo in priznavamo, da je toliko potrebna, da celo za neobligatni pouk dovoljujemo posebne nagrade, indirektno pobijamo vse utemeljevanje, katero naši bratje na Štajerskem navajajo v odbijanje nemškega navala. To je stališče, na katerem stojim jaz in moji gospodje somišleniki in zaradi tega naglašam tu, da bodemo glasovali v specijalni debati proti onim 600 gld., ki so postavljeni v proračun za neobligaten pouk slovenščine na večrazrednih nemških in nemščine na večrazrednih slovenskih šolah.

S tem sklepam svoje opomnje o našem ljudskem šolstvu in imam le željo, da bi se nenaravne razmere glede uradovanja pri deželnem šolskem svetu in glede našega šolstva sploh kmalu popravile.

Deželni predsednik baron Winkler:

Čuli smo iz ust treh gospodov, kateri so šolske stvari na Kranjskem razpravljali, da jim položaj, kakoršen je sedaj, prav za prav ne ugaja. Prvemu govorniku, gospodu Žitniku, namreč ne ugajajo razmere Ljubljanske pripravnice, češ, da je večjidel nemškega značaja. Znano je vsem gospodom, da je bila leta 1880. Ljubljanska pripravnica zgolj nemška, tako da se je še celo veronauk predaval v nemškem jeziku; vsaj želeli so nekateri, naj se zopet predava v tem jeziku, potem ko se je bila namreč za nekaj časa vpeljala slovenščina za ta predmet. Leta 1881. se je stvar obrnila na bolje. Tačas je deželni šolski svet spoznal za potrebno, naj se osnuje pripravnica na utrakvistični podlagi, ker je spoznal namreč, da učitelji, kateri se izsolajo v pripravnici, če niso popolnoma zmožni slovenskega jezika, ne morejo uspešno delovati v svojem poslu. Osnovala se je, kakor sem rekel, pripravnica na utrakvistični podlagi in določilo se je: nekateri predmeti naj se predavajo v slovenskem jeziku, drugi v nemškem, in moram priznavati, da je imela ta uredba jako dober uspeh. Jaz prihajam vsako leto k javnim izpitom v pripravnici in se prepričujem, da dijaki prav dobro napredujejo v jednem in v

drugem jeziku. Razne šolske naloge so prav izvrstno izdelane, mladina se tam uri v slovenskem in nemškem jeziku; zlasti v slovenskem jeziku, ki je večjidel materni jezik te mladine, napreduje tako, da je veselje čuti, kako točno se izraža v materinščini, in da se je nadjati, da bodo ti mladenči, ko stopijo v kako javno šolo, z dobrim uspehom poučevali otroke.

Dalo bi se preudarjati, je li umestno, da se ravno ta ali oni predmet namestu kakega drugega poučuje v slovenskem ali pa v nemškem jeziku, morda bi bilo prav, da bi se ta stvar nekoliko spremenila, da bi se namreč n. pr. zgodovina namestu v nemškem predavala v slovenskem jeziku; ali sedanja podlaga je zdrava in utrakvistična podlaga mora ostati še tudi za naprej. Nemškemu jeziku dati samo to prednost, da bi bil vpeljan le kot učni predmet, to ne bi zadostovalo, ker večjidel prihajajo dijaki na pripravnico iz gimnazije, ki je v nižjih razredih slovenska za Slovence, in moram priznati, da se dijaki na Ljubljanski gimnaziji, pa tudi na drugih gimnazijah, n. pr. v Rudolfovem, ne naučé toliko nemščine, kolikor se po pravici zahteva od vsakega učitelja. Treba je, da učitelj napreduje, in pouk v nemščini mu je tudi pot do omike. Nočem s tem reči, da mu ni v ta namen neobhodno potreben tudi slovenski jezik; ali jaz mislim, da slovenski jezik sam ne bi zadostoval, da bi dosegli ž njim tisto stopinjo omike, katero smemo zahtevati od slovenskega učitelja. Kakor sem se prepričal, so uspehi dobri in gojenci naše pripravnice so v dobrem glasu tudi v sosednih pokrajinah. Mislim, da bi se dalo, kakor sem omenil, kaj predrugačiti gledé tega ali onega predmeta, ampak utrakvistična podlaga mora ostati, da bode dijakom dana prilika, naučiti se tako dobro slovenskega jezika kakor nemškega. Da se, kakor je gospod predgovornik omenil, širi iz te pripravnice nek nemško-pruski duh, tega jaz ne morem priznavati; mislim, da učitelji, ki se vzgojujejo na Ljubljanski pripravnici, ne nosijo s seboj iz tega zavoda slabega duha, vsaj ne nemško-pruskega duha, ki tudi v državi nima podlage. Toliko prvemu gospodu predgovorniku.

Naj mi bode dovoljeno, da pridem naravnost k govoru gospoda poslanca Hribarja, ker je njegov govor vendar nekoliko več v zvezi z govorom prvega gospoda govornika, nego z govorom drugega govornika, gospoda Stegnarja.

Rekel je, da leži jako težko breme na ljudstvu, da se pa v vendar ne izpolnjujejo njega želje od strani vlade tako, kakor bi bilo potrebno in pravično. Omenil je postopanje vlade v sosednih deželah, na Primorskem, Koroškem i. t. d. Kar to zadeva, ni moja naloga, tukaj opravičevati vlade gledé tega, kako postopa tam; jaz mislim, da ona sama dobro poznava tamošnje razmere in se ravna po teh razmerah ter urejuje šolstvo tako, kakor zahtevajo potrebe sosednih dežel. (Poslanec Hribar kliče: — Abgeordneter Hribar ruft: Ni res!)

Omenjal je gospod predgovornik, da se je v Ljubljani osnovala neka nemška šola za deco, katera pa prav za prav ni potrebna. To je, če se dobro spominjam, že večkrat poudarjal tudi v mestnem zastopu, češ ni treba take šole, ker prav za prav

nemških za šolo potrebnih otrok ni tukaj v Ljubljani. Meni se je že od začetka zdelo čudno, kako je mogoče, da bi 6000 tukajšnjih stanovnikov bilo brez otrok; ako so pa šteti kot Nemci, moramo vendar priznavati, da imajo tudi svoje nemške otroke in želé, da se poučujejo v svojem nemškem jeziku. In ravno zaradi tega, ker je mestni zastop sicer v principu priznaval, da je treba za Nemce osnovati nemško šolo, pa je zajedno trdil, da nemških otrokov tukaj ni, obočavljal se je skozi dve leti, da nismo prišli do nemških šol. Nemci so si torej pomagali sami. Nemški »Schulverein« je osnoval nemško šolo za dečke in ima zdaj že 300 učencev, s čimur je natanko dokazano, da so v Ljubljani vendar tudi Nemci in nemški otroci. Če bi bil mestni zastop naravnost, kakor je vlada zahtevala, napravil nemško šolo, hodili bi vsi otroci, ki sedaj zahajajo v šolo nemškega »Schulverein-a«, v mestno šolo, in nemškega »Schulverein-a« ne bi bilo v Ljubljani. Jaz bi rekel, da je nekako tudi gospod predgovornik kot mestni zastopnik to zakrivil; njemu tudi ni všeč ta šola, toda ako bi bilo od začetka osnovalo nemško šolo mesto Ljubljansko samo, ne bi bilo treba iste šole. Pravi, da sedaj, ko je vendar ustanovilo tudi mesto nemško šolo, prav za prav tū ni potrebnega števila nemških učencev. V tej zadevi pa mora biti dano na voljo vsakemu očetu, da si izbere sam učni jezik, da določi, ali se mora poučevati njegov otrok v nemškem ali v slovenskem jeziku. Jaz mislim, da si tudi gospod predgovornik Hribar te pravice ne bode dal kratiti in bode skrbel za pouk svojih otrok, kakor je njemu drago, da bode namreč skrbel za to, da se bodo otroci njegovi dobro poučevali v slovenskem jeziku, pa tudi za to, da se naučijo hkrati nekoliko nemškega jezika. O kakem pritisku pa meni ni nič znano, da bi bil namreč kdo prisiljen, pošiljati svoje otroke v nemško mestno šolo. Ljudstvo spoznava samo svoje potrebe, in jaz sem čul, da je že marsikatera mati, ko so ji svetovali, naj pošlje svojo deco rajši v slovensko šolo, rekla: je vendar treba, da se nauči tudi nekaj nemškega. Pritiska torej ni, ampak, ako je mestna nemška šola za dečke slabo obiskovana, pripisovati je to temu, da imamo v Ljubljani šolo »Schulverein-ovo«, drugače bi se tudi mestna deška šola bolje obiskovala.

Gospod predgovornik je še govoril o obligatnem pouku nemščine na štirirazrednih šolah ter omenil, da se je v lanskem zasedanji sklenila resolucija, naj se takoj odpravi tak pouk, da pa deželni odbor ni dobil dosedaj o tem še nikakega odloka. Jaz moram v tej zadevi omeniti, da se je stvar že razpravljala v deželnem šolskem svetu, dotični odlok doide deželnemu odboru v kratkem; moram pa že sedaj pristaviti, da stoji deželni šolski svet še vedno, in je tudi sklenil, da bode stal na svojem stališču, in mislim, da je to stališče zakonito. O tem namreč, v katerem deželnem jeziku je poučevati mladina, razsoja ravno deželni šolski svet, zaslišavši tiste, kateri šolo združujejo, držeč se pri tem mej, ustanovljenih v postavah. Stvar ni nova, o tem sem že lansko leto govoril. Leta 1871. je bila stvar urejena, ko je bil še deželnega šolskega sveta ud odlični mož dr. Bleiweis, in od tistega časa sem se stvar ni

predružačila. V tej zadevi pa ni bilo nikakih pritožeb; ako bi bile kake pritožbe, vedel bi deželni šolski svet, kako mu je postopati. Moram tu omeniti, da je ravno letos neka občina Krškega okraja prosila, naj se nemščina kot obligatni predmet odpravi, deželni šolski svet je ustregel ti želji; ali dokler se take želje ne izražajo, dokler ni pritožeb, stoji deželni šolski svet na tistem stališču, na katero se je bil postavil že pred 18 leti. Na pravične želje se bode deželni šolski svet vedno oziral in vestno spolnjeval svojo dolžnost.

Opazil je tudi gospod predgovornik, da nemščine v ljudskih šolah ni treba, ker se, kakor on trdi, mladina čisto nič nemškega ne nauči, ali pa, če se je kaj tega jezika naučila, ga kmalu pozabi. Jaz nisem tistega mnenja in mislim, da je ta pouk vendar koristen in, rekel bi, semtertje potreben, ker se marsikateri v deželi, ki želé vstopiti v srednje šole in bodo tu bolj izhajali, ako se že popred nekoliko nemščine nauče, kajti kdor prestopi v srednje šole, mora se tam izuriti tudi v nemškem jeziku. Pa tudi še drugi čutijo potrebo naučiti se vsaj za silo nemščine; če tudi to ne bode znašalo veliko, vendar jim bode koristilo, ako poidejo v druge dežele iskat si kruha. Na vprašanje, koliko znajo ti ljudje nemški, bodo gotovo lahko odgovarjali, da se sicer niso popolnoma naučili nemškega jezika, pa vendar toliko, da se ne dajo v tem jeziku prodati. Brez uspeha torej ta pouk ni. Da je zares potreben, to vidite, gospoda, tudi iz tega, da se je v ljudskih šolah, v katerih ta predmet ni obligaten, lansko leto oglasilo 1016 slovenskih učencev za pouk v njem in to s privolitvijo dotičnih starišev. Naj še dostavim, da je te otroke poučevalo v nemškem jeziku 39 učiteljev. Nasproti se je 208 nemških otrokov oglasilo za pouk v slovenskem jeziku, ki so ga dajali 3 učitelji. Ako je postavljenih torej za tak dvojni pouk zopet 600 gl. v proračun, je to prav potrebna svota, katere korist se je pokazala že dosedaj in ki bode, ako se potrdi, koristila tudi v prihodnje.

Toliko sem hotel gospodu predgovorniku Hribarju ob kratkem odgovoriti.

Ich gehe nun noch zu den Ausführungen des dritten Herrn Redners, des Abgeordneten Stegnar, über, welcher meint, daß an der hiesigen Oberrealschule der slovenischen Sprache ein größerer Spielraum eingeräumt werden müßte. Er hat in dieser Angelegenheit auch eine Resolution beantragt, welche, wenn sie zum Beschlusse erhoben wird, die Unterrichtsverwaltung näher zu erwägen haben wird. Ich kann nur sagen, daß die hohe Landesvertretung über allfällige Änderungen, welche nothwendig geworden sein sollen, genau mit sich selbst zu Rathe zu gehen hätte, und daß diesfalls mit großer Vorsicht vorgegangen werden müßte. Jedenfalls ist ein genaues Studium der Angelegenheit erforderlich, es muß insbesondere der Zweck der Anstalt berücksichtigt werden, sowie der Umstand, ob nicht bisher doch genügende oder sogar ganz gute Erfolge erzielt wurden, was ja der Herr Vorredner selbst zugegeben hat.

**Vladni zastopnik c. kr. okrajni komisar
Josip Rihar:**

Slavni zbor! Gospod poslanec Hribar je bil tako prijazen, da se je v svojem govoru pečal tudi

z mojo malenkostjo ter mi očital, da sem se v finančnem odseku posluževal edino le nemškega jezika. Konstatujem temu nasproti, da to ni res, ker sem jaz v seji finančnega odseka občeval z gospodi v tistem jeziku, kojega so se oni posluževali. Sploh pa gospod poslanec Hribar ni poklican meni predpisavati, katerega jezika naj se poslužujem.

V svojem govoru je kazal gospod poslanec na to, da se je nemški jezik v ljudske šole nepostavno uvedel, ker se šolske občine poprej o tem niso vprašale. Temu nasproti konstatujem, da se je l. 1881. deželni odbor obrnil do deželnega šolskega sveta s prošnjo, naj se prenaredi uredba na ljudskih šolah glede nemškega jezika. Deželni šolski svet je tedaj zaslišal glede tega posamezne okrajne šolske svete in zaukazal, naj oni zaslišijo tudi krajne šolske svete, če žele, da se poučuje na ljudskih šolah nemški jezik in v kakej meri naj se to zgodi. Dotični akt sem ravno danes pregledaval in opazil, da so se l. 1881. tudi okrajni šolski sveti za to izrekli, naj se nemški jezik znanprej poučuje bodisi obligatno ali neobligatno. Med temi je bilo veliko odločno narodnih okrajnih šolskih svetov. Na podlagi tega je sklenil deželni šolski svet, naj bode pouk v nemškem jeziku obligaten na štirirazrednicah in na onih trirazrednicah, kjer je bil že poprej in kjer se je uvedel na izrecno prošnjo dotičnih krajnih šolskih svetov. Ukrenil je pa, da odpade kot obligaten predmet na dvo- in drugih trirazrednicah ter se tam poučuje le kot neobligaten predmet, ako to zahteva primerno število starišev.

Kar se potrebe nemškega jezika tiče, je že večkratiti gospod deželni predsednik povedal svoje mnenje v zadevi. Jaz bi iz lastne skušnje le to omenil, da ljudje pouk v nemškem jeziku žele, posebno na Gorenjskem in sicer tudi v Cerkljanski občini. Opazil sem, ker sem imel svoječasno pri političnih oblastvih iz izdajanjem izkazov dokaj opravila, da gre okoli 80 % oseb, katere ne dobe kruha v domačej deželi, ne v južne dežele, temveč na Štajersko, Prusko, Virtembersko, kjer si dela iščejo posebno v rudnikih. Če ne znajo nemški, gotovo ne dosežejo ondot bolje plačanih služeb.

Gospod poslanec Hribar je glede učnih načrtov omenil, da so se razposlali posameznim šolskim vodstvom samo v nemškem jeziku. To se je v istini zgodilo, pa le zaradi tega, ker se slovenski prevod teh načrtov do sedaj še ni zgotovil. Kakor hitro se bo to zgodilo, se bodo slovenski načrti doposlali okrajnim in krajnim šolskim svetom.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Es hat mich bis zu einem gewissen Grade überrascht, daß auch heuer wieder anläßlich dieses Gegenstandes von der Majorität eine so ausgedehnte Debatte eröffnet wurde. Ich war der Meinung, daß die Ansprache der slovenischen Partei, nachdem ihr im Laufe der Jahre so zahlreiche und große Concessionen auf dem Gebiete des Schulwesens eingeräumt wurden, für einige Zeit wenigstens befriedigt sein würden; allein es hat sich wieder einmal gezeigt, daß der Appetit beim Essen kommt und alle diese Concessionen keine Befriedigung, sondern nur neue, immer weiter gehende Forderungen

und Ansprüche zur Folge haben. Der Satz, den ich anwendete, ist zwar alt, aber ich constatire nur, daß er sich wieder bewährt hat. Es zeigt sich wieder einmal, wie unrichtig der Standpunkt der Regierung ist, die slovenische Partei durch immer ausgiebigere Zugeständnisse im nationalen Sinne zufriedenstellen zu wollen, und wie so oft schon, sehen wir auch heute, daß alle diese Concessionen nur die Quelle von neuen größeren Forderungen sind. Aber noch eine andere Beobachtung ist der vorausgegangenen Debatte zu entnehmen, nämlich die, daß alle Fractionen der slovenischen Partei plötzlich einig sind, wenn es sich darum handelt, gegen die deutsche Sprache vorzugehen und sie nach Möglichkeit von dem Gebiete zurückzudrängen, welches ihr vermöge der historischen Entwicklung der Verhältnisse im Lande und vermöge ihrer Bedeutung gebührt. — Schöne Seelen finden sich — (Veselost — Heiterkeit) und so uneins und widerstreitend sich die Herren auch in anderer Richtung gegenüber stehen, so sind doch, wenn es gilt gegen das Deutsche zu wettern und loszuziehen, im Augenblicke alle sonstigen Meinungsverschiedenheiten verstummt.

Angehts der weit vorgerückten Zeit kann es nicht meine Aufgabe sein, auf sämtliche Bemerkungen, welche überhaupt eine Erwiderung verdienen, einzugehen und zu antworten, ich will das nur hinsichtlich einiger Äußerungen thun, umsomehr, als ja die meisten derselben in diesem hohen Hause einmal, zweimal, auch mehrmals vorgebracht und eben so oft auch widerlegt wurden.

Der erste Redner von der Gegenseite hat vor allem eine noch weitergehende Slovenisirung der hiesigen Lehrerbildungsanstalt verlangt und diesbezüglich einen Resolutionsantrag gestellt. Seine Bemerkungen sind zum Theile schon von der Regierungsbank aus richtiggestellt worden; die Lehrerbildungsanstalt ist eine staatliche Anstalt, und von meinem Standpunkte scheint es gar keinem Zweifel zu unterliegen, daß es dem Staate freistehen müsse, sie nach seinen Bedürfnissen einzurichten. Ich will nicht auf die einzelnen, hier in Betracht kommenden organisatorischen Bestimmungen näher eingehen, allein soviel ist gewiß, daß die Anstalt so eingerichtet sein muß, daß die absolvirten Lehramtsandidaten, was bei der gegenwärtigen Organisation der Anstalt eben noch möglich ist, nicht nur der slovenischen, sondern auch der deutschen Sprache vollkommen mächtig sind, weil wir sonst die Lehrer in Krain nicht zu den gebildeten Ständen zählen könnten, zu denen wir sie doch alle gezählt wissen wollen (Poslanec Papež: — Abgeordneter Papež: „Sehr gnädig!“) Den Zwischenruf habe ich leider überhört. — (Klici na levi: — Rufe links: „Sehr gnädig!“) Ach so, sehr gnädig.

Der Herr Borredner hat sich auch über den Beruf der Lehrer oder des Lehrstandes ergangen, welchem angeblich nicht in vollem Maße nachgekommen werde. Auch ich habe eine sehr hohe Auffassung vom Berufe der Lehrer, aber die Anforderungen, welche der geehrte Herr Borredner in Bezug auf dasjenige stellt, was sie für das körperliche und geistige Wohl der Bevölkerung zu leisten haben, waren entschieden zu groß, zu außerordentlich, und nach meiner Meinung ist gerade der Stand, dem er angehört, berufen, einen guten Theil jener Ansprüche zu erfüllen, die er den Lehrern aufzuzählen will.

Auch vom deutschen, vom preussisch-deutschen Geiste ist wieder gesprochen worden. Ich gestehe, daß mich dieses Parteischlagwort außerordentlich kühl läßt; wenn Sie es zu Ihren Parteizwecken brauchen und damit Effect machen wollen, so gönne ich Ihnen das Vergnügen, wenn aber damit nur die leiseste Hindeutung auf meine und meiner Parteigenossen Gesinnung, auf unseren Patriotismus gemacht werden wollte, so müßte ich es unter meiner Würde finden, auch nur ein Wort darauf zu erwiedern.

Ich wende mich nun dem zweiten Herrn Redner zu, dessen Behauptungen sich in einer Resolution ausgepißt haben, welche dahin geht, daß der Landesausschuß beauftragt werde, die Einrichtung der hiesigen Oberrealschule in sprachlicher Beziehung zu studieren und dem künftigen Landtage Anträge im Sinne einer umfangreichen Slovenisirung derselben zu stellen. Gerade diese Anstalt scheint mir um ihrer Einrichtung sowie auch um des künftigen Lebensberufes ihrer Schüler willen zu einem derartigen Experimente am allerwenigsten geeignet. Zunächst aber werde ich mir in formeller Beziehung den Antrag erlauben, daß diese Resolution, sowie auch die des ersten Herrn Redners, dem Finanzausschusse zur Berichterstattung zugewiesen werde. Namentlich was die Realschule anbelangt, handelt es sich um eine organisatorische Frage, welche nicht ohne finanzielle Folgen bleiben wird; es kann also der Wichtigkeit des Gegenstandes nicht entsprechen über den Antrag sofort Beschluß zu fassen, und ich glaube daher, daß die Herren vielleicht meinem Antrage auf Zuweisung der Resolution an den Finanzausschuß zustimmen werden.

Im Ubrigen glaube ich, ist zu bedenken, daß die Verhältnisse an der Oberrealschule bei ihrer gegenwärtigen Organisation gut und die Unterrichtserfolge anerkannt befriedigend sind; es herrscht ein schönes Einvernehmen unter den Schülern, die Anstalt hat ausgezeichnete Lehrer, es läßt sich in jeder Beziehung nur befriedigendes davon sagen. Im Ubrigen glaube ich mich hier nicht weiter bei diesem Gegenstande aufhalten zu sollen, da sich ja ohnehin vielleicht Gelegenheit ergeben wird, im Ausschusse weiter darüber zu verhandeln; aber ich frage nur: warum kommt man mit Forderungen um Abänderungen dort, wo keine am Plage sind, wo die Bedürfnisse es nicht verlangen.

Der letzte Redner hat es merkwürdig gefunden, daß der Einfluß des Landes und der Majorität auf die Einrichtung der Präparandie ein so geringer sei. Ich wiederhole da nur: die Lehrerbildungsanstalt ist eine staatliche Anstalt, sie hat staatliche Aufgaben zu erfüllen und es ist daher nur natürlich, daß man dem Staate das Recht zuspricht, sie nach seinem Bedürfnis einzurichten.

Auf der kleinen Reise nach dem Küstenlande und nach Kärnten kann ich zu meinem Bedauern den Herrn Borredner nicht begleiten, es ist leider zu spät dazu. (Veselost. — Heiterkeit). Die Herren aus Krain haben manchmal Lust, sich in fremde Angelegenheiten zu mengen, obwohl ihnen aus der Mitte der slovenischen Bevölkerung Kärntens wiederholt eine sehr deutliche Antwort zu Theil geworden ist. (Nasprotovanje na levi — Widerspruch links). Ja, meine Herren, es ist aber doch so, und man muß sich nur über die Ausdauer wundern, mit welcher Sie Ihre Versuche fortsetzen das Nachbarland mit neuen Einrichtungen zu beglücken, für die es

sich schönstens bedankt, und immer wieder mit neuen, ungetrohenen Vorschlägen zu kommen. (Nasprotovanje na levi. — Widerspruch links: Poslanec Gorup: — Abgeordneter Gorup: Jaz stanujem tam in poznam razmere!)

Es ist natürlich auch behauptet worden, daß der deutsche Unterricht in den Volksschulen nicht nothwendig wäre. Auch diese Behauptung ist von der Regierungsbank theilweise bereits widerlegt worden. Allen Klagen und Lamentationen, welche von Seite der Majorität erhoben werden, steht die große Thatsache entgegen, an der nun einmal nichts geändert werden kann: daß der Wunsch nach deutschem Unterrichte in allen Theilen des Landes in der Bevölkerung vorhanden ist. Diesen Wunsch schaffen Sie nicht aus der Welt, da nützt alles nichts, die Herren von der Gegenseite mögen in dieser Beziehung sagen, was sie wollen, und er würde noch viel stärker, in ganz anderem Maße zum Ausdruck kommen, wenn die Bevölkerung freie Hand hätte ihre Ansprüche geltend zu machen. Die Hindernisse, die da herrschen, kennt man ja. Der Druck, der Terrorismus, der in Ihrer Presse, in Ihren Vereinen auf die Bevölkerung ausgeübt wird, bewirkt freilich, daß es sich gar mancher Vater überlegen muß, sein Kind in eine deutsche Schule zu schicken, um nicht des Verrathes an seiner Sprache, an seiner Nation beschuldigt und an den Pranger gestellt zu werden. Hunderte von Kindern würden sich für die deutschen Schulen melden, ihre Zahl wäre eine ganz andere als jetzt, wenn die Bevölkerung unbefangen und ohne Furcht überall und in allen Fällen ihren Wünschen folgen, und namentlich auch auf dem flachen Lande den Kindern leicht und ungehindert die Wohlthat des deutschen Unterrichtes zukommen lassen könnte.

Es wurde weiters darüber geklagt, wie viele Opfer die Stadtgemeinde Laibach für die Errichtung der deutschen Schulen bringen mußte. Die Opfer hätte sich die Stadtgemeinde Laibach ersparen können, wenn der Gründung der Schulvereinschule nicht so große Schwierigkeiten in den Weg gelegt worden wären und die Regierung dieselbe zur rechten Zeit mit dem Öffentlichkeitscharakter ausgestattet hätte, da die Stadtgemeinde bekanntermassen im Sinne des Gesetzes von der Verpflichtung, eine deutsche Schule zu errichten, bei dem Umstande, daß dann kein Bedürfnis nach einer solchen mehr vorhanden war, leicht hätte entbunden werden können. Die Herren von der Majorität mögen sich also diesfalls bei der Regierung bedanken.

Weiters hat der Herr Borredner auch seine Verwunderung darüber ausgesprochen, daß nun die Deutschen ihre Kinder nicht in die städtische, sondern größtentheils in die Schule des deutschen Schulvereines schicken. Nach meiner Ansicht aber kann man es den Deutschen durchaus nicht übel nehmen, wenn sie den Communal Schulen einigermassen Mißtrauen entgegen bringen. Gerade mit Bezug auf die heutigen Äußerungen des Abgeordneten der Stadt Laibach kann man diese Thatsache nur vollkommen begreiflich finden. Ja, meine Herren, wenn man von einem so hervorragenden Mitgliede der Laibacher Gemeindevertretung solche Reden hört, dann darf man sich nicht darüber wundern, daß die Deutschen Laibachs zu der Schule kein Vertrauen haben, sie müßten ja sonst wirklich auf den Kopf gefallen sein. Zum Beweise dafür, in welchem Maße in der Bevölkerung speciell der Stadt Laibach das Bedürfnis nach deutschem Unterrichte

vorhanden ist, wird es vielleicht von einigem Interesse sein, wenn ich ganz kurz ein paar Zahlen vorbringe. Wir haben in Laibach drei deutsche Schulen, nämlich die Schule des deutschen Schulvereines, die communale Mädchen- und die communale Knabenschule, und alle drei Schulen weisen seit ihrer Eröffnung in aufsteigender Linie eine bedeutende Vermehrung der Frequenz aus. Die Schulvereinschule, welche mit 71 Schülern begann, geht heute in das dritte Hundert. Die deutsche städtische Knabenschule begann mit 17 Schülern und zählt deren heute etwa 120; die städtische Mädchenschule endlich begann mit 25 Schülerinnen und zählt deren gegenwärtig an 200. Das ist die Sprache der Zahlen, meine Herren, die nachdrücklichste und unwiderleglichste Sprache, gegen welche Sie nicht aufkommen können und der gegenüber alle Behauptungen von der Unnothwendigkeit deutscher Volksschulen in nichts zerfließen.

Nicht minder ist auch am flachen Lande das Bedürfnis nach deutschem Unterrichte vorhanden und die Erfolge sind bei dem Umstande, daß leider für den deutschen Unterricht sehr schlecht gesorgt ist, noch ziemlich gute zu nennen. Nur ist nicht richtig, wenn gesagt worden ist: „was zwingt man der Masse des Volkes den deutschen Unterricht auf“. Davon, meine Herren, von einem Aufzwingen, kann ja gar keine Rede sein. 600 fl. sind als Dotation für die Ertheilung des unobligaten deutschen Sprachunterrichtes eingestellt, und wie viele Schüler genießen den diesen Unterricht? An einzelnen mehrklassigen Schulen haben sich für das unobligate Deutsche bis zu 70 Schüler gemeldet, und von den etwa 50.000 schulbesuchenden Kindern in Krain genießen den unobligaten deutschen Unterricht höchstens 1000 Kinder. Der Masse wird also das Deutsche gar nicht aufgedrängt, sondern höchstens wird der Jugend da und dort Gelegenheit geboten es zu lernen, wo das Bedürfnis zu der Erlernung ein unabweisliches ist. Die diesbezüglichen Klagen sind also auch vollständig aus der Luft gegriffen. Es ist übrigens vom Herrn Borredner erwähnt worden, diese Dotation von 600 fl. wirke demoralisierend auf die Lehrer ein. Die Remunerationen, welche die Lehrer von diesen 600 fl. bekommen können, sind wirklich so bescheiden, so kärglich, daß deswegen kein Lehrer sich besonders bestreben wird. Meine Ansicht ist die, jeder Arbeiter ist seines Lohnes wert und es wäre unsere Pflicht für diese Remunerationen einen höheren Betrag in das Präliminare einzustellen. Ich will natürlich diesfalls keinen Antrag stellen, weil ich ja zu gut weiß, daß bei der Majorität dieses Landtages mit Gründen nichts auszurichten ist, so oft es sich um sprachliche Gegensätze handelt. 1000 oder 1500 fl. zu diesem Zwecke einzustellen, wäre aber ganz am Platze, denn die Entlohnung für den betreffenden Lehrer, der 60—70 Schülern deutschen Unterricht ertheilt, verdiente wohl in einem höheren Betrage ausgemessen zu werden, als es mit Rücksicht auf die 600 fl. gegenwärtig geschehen kann.

Hiermit schließe ich und mache nur noch die allgemeine Bemerkung, daß sich schließlich in allen sprachlichen Fragen, auf die soviel Kenntnisse, Mühe und Zeit verschwendet werden, zwischen uns und Ihnen meine Herren nur ein principieller Unterschied sich zeigt: uns ist die Sprache ein Mittel zum Zweck und Ihnen Selbstzweck. Damit ist die ganze Verschiedenheit des Stand-

punktes der Minorität und Majorität gekennzeichnet, alles Andere geht nur als Consequenz aus diesem Grundprincipe hervor. Der Staat benützt die Sprache, wie es seinen Aufgaben und Interessen am besten entspricht und nach Maßgabe ihrer Entwicklung und Brauchbarkeit, Sie aber kehren die Sache um, Sie verlangen, daß sich die Sprachen des Staates zu ihrer Ausbildung bedienen sollen und machen das staatliche Gebiet zum Tummelplatz für linguistische Experimente.

(Klici na desni: — Rufe rechts: Bravo! Bravo!)

Poslanec Kersnik:

Z ozirom na obširno razpravo, ki se je dosedaj razvila in ker so že vse stranke slavnega zbora razjasnile svoje stališče, predlagam konec debate.

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj blagovole ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Konec debate je sprejet. Preden dam besedo gospodu poročevalcu, še se je oglasil k dejanskemu popravku gospod poslanec Žitnik.

Poslanec Žitnik:

Izprosil sem si besedo, da v kratkem odgovorim gospodu deželnemu predsedniku, kateri mene, jako obžalujem, ni razumel, ker je mnenja, da sem jaz dejal, da se iz tukajšnje realke razširja nemško-pruski duh. Tega nisem rekel, marveč sem dejal: bil je pred kratkimi leti na tem zavodu nekak obroč, katerega, ako Vam je drago, obširneje opišem, iz treh udov, kateri je razširjal ta nemško-pruski duh, nikakor pa ne zavod sam, in pri tej priliki odgovarjam gospodu predgovorniku, naj bode preverjen, da jaz nisem mislil, da on ne bi bil Avstrijec, tudi njemu nisem očital, da je on ta duh razširjal, ampak le tisti obroč „Lehrverein“ je to razširjal.

Poročevalec Klun:

Slavni zbor! Obširna razprava, ki se je o normalno-šolskem zakladu vršila, priča, da se vsi zastopniki jako zanimajo za napredek našega šolstva, napredek naroda slovenskega, ki je s šolstvom v tesni zvezi. Novega pač nismo nič slišali; bila je stara pesem, katera se že toliko in toliko let razlega po tej visoki dvorani; tudi to ni novo, kar smo slišali iz ust gospoda dr. Schafferja, da nam dajejo koncesije; želel bi bil, da bi nam bil gospod doktor imenoval koncesije, katere smo že od vlade dobili. (Poslanec dr. Schaffer kliče: — Abgeordneter Dr. Schaffer ruft: Daß nächste Mal!) Mi terjamo od nje le pravico, kdor pa pravico išče in jo le deloma doseže, ne dobiva koncesij. Naštevaje teh koncesij bi bilo menda ravno tako težavno, kakor dokaz trditve, da bi bili le Nemci olikani in vsi drugi narodi pa od olike izključeni.

Dr. Schaffer je predlagal, naj se resoluciji poslancev Stegnarja in Žitnika izročite posebnemu odseku. Zamogle bi se izročiti prav lahko tudi upravnemu ali finančnemu odseku, zato prepuščam raz-

sodbo o tem slavnemu zboru. Kar se pa tiče statistike, katero nam je on podajal o vedno rastočem številu učencev na „Schulverein-ovih“ šolah, pa prikazen ne prihaja od tod, ker bi se množilo nemško prebivalstvo v Ljubljani, ampak od tod, da otroke v tej šoli podpirajo kolikor mogoče, da bi le čedalje več slovenskih otrok tje zvbili in na ta način število Nemcev v Ljubljani povišali. (Klici: — Rufe: Tako je!)

Glede drugega, kar so gospodje predgovorniki govorili, omenjam, da se v načelih vsi strinjamo; vsi smo se načeloma že poganjali za tako uravnavo naše preparandije, kakor jo želi gospod Žitnik, in za tako uredbo realke, kakoršno priporoča gospod Stegnar, ravno tako za urenjeje neobligatnega pouka v nemščini, ktero je razpravljaj gospod Hribar.

Gospod Hribar je obširno razvijal razloge, kateri mu ne dopuščajo glasovati za onih 600 gld., katere stavljamo že več let sem v proračun normalno-šolskega zaklada. Naj mi bode dovoljeno, da tudi jaz ob kratkem razložim razloge, ki mene in več tovarišev pripravljajo, da zanje glasujemo.

Bili so časi, ko se naše slovensko ljudstvo ni zavedalo svoje slovenske narodnosti, ko se je po vseh uradih in v javnem življenju šopirila le nemščina, ko je le oni kaj veljal, ki je nemški znal. To, gospoda moja, je bila za marsikoga velika skušnjava, zato je bila tedaj res nevarnost za ponemčevanje našega ljudstva. Ali skušnja uči, da so pač posamezni zapadli nemškemu molohu, zrno našega naroda pa je ostalo zvesto svoji slovenski narodnosti. Ako nas takrat niso mogli ponemčiti, ko so bili vsi uradi nemški, vse šole nemške, vse javno življenje nemško, koliko manj nas bodo mogli sedaj ponemčiti, ko se je narodni duh tako mogočno probudil in se svoje narodnosti zaveda gospoda v mestih in priprosti kmet v najrevnejši leseni koči. Zdaj nam torej več ni treba iskati strahov in duhov, ki so popred po našej deželi o belem dnevu strašili, zdaj je treba to vprašanje pretresati iz praktičnih oziror.

Po dolgem in ustrajnem boju smo dosegli, da se po slovanskih deželah, sicer ne še povsod in ne izključno, nastavljajo uradniki in učitelji, ki so dotičnega deželnega jezika zmožni. To je čisto prav in pravično, Nemci pa drugače sodijo; oni se spominjajo časov, ko so bile vse najboljše službe ravno njim prihranjene, ko je vsak Nemeč zamogel dobiti tako službo brez ozira na to, ali je dotičnega jezika, pri nas slovenskega, zmožen ali ne. Zato se sedaj hudujejo in pritožujejo, da jim je skrčena pravica do teh služeb, ki so jih smatrali tako rekoč že za svojo postavno dedščino. Mi pa jim po pravici odgovarjamo, da so tega sami krivi, ker se iz zagrizenosti, dostikrat tudi iz sovraštva do slovanskih jezikov teh nočejo učiti ter jim zato primanjkuje ena bistvenih lastnosti za opravljanje take službe. Toda nikar ne pozabimo, gospoda moja, da je tudi veliko naših rojakov v visokih in odličnih službah, kateri čast delajo svojemu narodu in svoji domovini. Ne bi hotel doživeti časa in se ne bi mogel zagovarjati pred nobenim poštenim rodoljubom, ko bi se našim sorojakom tako godilo, kakor prej omenjenim Nemcem, da bi nam bile vse višje službe zaprte,

da bi morali naši ljudje doma le ulice pometati, da bi k večjemu postajali kaki žandarji, uradniške sluge, ali, če bi dobro šlo, adjunkti, okrajni sodniki ali glavni zastopniki i. t. d. Mi moramo marveč skrbeti, da se našim ljudem te službe ohranijo, ki bi njim bile pa gotovo zaprte, ako bi se jim moglo z nekako opravičenostjo očitati, da nemškega jezika niso zadostno zmožni, kateri je in bode — tega se nikar ne prikrivajmo, — še dolgo časa tudi brez državnega jezika, za vse take službe *conditio sine qua non*. To pa ne bi bila le velika zguba za našo na kviško hrepenčo mladež, ampak občutljiva zguba tudi za narod, ki od takih odličnih rodoljubov dobiva veliko moralno podporo. Iz teh praktičnih ozirov ne moremo in ne smemo biti za to, da naj se nemščina iz naših šol popolnoma izključi; ampak moramo marveč tako gojitev njeno želeti, da bodo naši slovenski velemi tudi v prihodnje enako zmožni za vsako še tako visoko in imenitno službo, kakor so bili dozdaj. Tako so sodili tudi možje, ki so se v tej dvorani pred nami bojevali za slovensko šolo in se kot svitile zvezde blišče na našem političnem obnebj. (Klic: — Ruf; Exempla trahunt). Pač res, posebno taki zgledi. Že leta 1866. v 15. seji deželnega zbora je stavil naš nepozabljivi oče, pokojni dr. Bleiweis, predlog, da naj se s posebnim deželnim zakonom uravna učni jezik na naših ljudskih in srednjih šolah; v 21. seji je ta predlog utemeljeval z izvrstnim govorom, katerega najdete v stenografskem zapisniku in ga je dalo nekdanje društvo „Slovenija“ v posebnej brošuri natisniti. Pri utemeljevanji svojega nasveta je ranjki dr. Bleiweis končno rekel: „Aus meinem Vortrage, meine Herren, haben Sie wohl leicht entnehmen können, daß meine Intention dahin geht, das Bedürfnis des Landes mit den Bedürfnissen des Reiches in Einklang zu bringen, denn unter oberster Grundsatze ist und bleibt für alle Welt offen ausgesprochen: die slovenische Jugend soll bei dem Austritte aus der Mittelschule der slovenischen Sprache in Schrift und Wort eben so mächtig sein, wie der deutschen“.

V 26. seji je dr. Bleiweis o tem svojem predlogu v imenu šolskega odseka poročal in je takrat zopet govoril pomenljive besede: „daß man die Nützlichkeit und das Bedürfnis der deutschen Sprache anerkennend, dieselbe aus den Schulen nicht verdrängen wolle“. In ravno tako govorili so tudi drugi poslanci, ki so se takrat v tej zbornici odlikovali: dr. Toman, dekan Toman, dr. Costa, baron Schloissnigg. In kdo bi se drznil trditi, da niso bili rodoljubi, katerim se morajo skriti marsikateri drugi narodnjaki, ki mislijo, da morejo celo zvezde strahovati. (Poslanec Hribar kliče: — Abgeordneter Hribar ruft: Kdo pa so tisti?) Ne vem!

Vem, gospoda moja, da s temi 600 gld., katere dovoljujemo za neobligatni pouk nemščine na večrazrednih slovenskih in slovenščine na večrazrednih nemških šolah, naše mladini nemščine ne bodo v glavo vtepli; priznavam celo, da fantje, ki po dovršeni ljudski šoli doma ostanejo, od tega pouka res nimajo nobenega hasna, njim pa, ki prestopajo v srednje šole, vendar ni brez vsega dobička. Na realki je učni jezik popolnoma nemški in spominjajte

se, kar je gospod Stegnar omenjal o težavah za fante, ki iz večrazrednih deželanskih šol prestopijo na realko. Na gimnaziji se morajo dijaki, tudi tisti, ki obiskujejo slovenske paralelke, toliko nemščine na spodnji gimnaziji naučiti, da na višji gimnaziji razumejo nemški pouk. Marsikateremu bi se trdo godilo, ako bi nobenega pojma o nemščini seboj ne prinesel in bi se moral morda šele na gimnaziji učiti nemškega alfabeta. Narod slovenski ima sicer veliko razuma za tuje jezike, pa že marsikateri talentirani fant je šolanje na kol obesil, ker mu je, vstopivšemu v srednjo šolo, upadel pogum, da bi zamogel zmagovati vse predmete, ki se mu jih je učiti v srednjih šolah. Ako torej tudi dosti ne dosežemo z neobligatnim poukom, dosežemo vsaj to, da se fantje, ki imajo prestopiti v srednje šole, vsaj nemščine nekoliko privadijo, da se njim tako silno strašna ne zdi, in jim precej iz začetka pogum ne upade. To vedo tudi stariši, in le skrb, da bi otroci laglje napredovali, da poguma ne bi zgubili, da ne bi zastoj denarja za nje trošili, ne pa navdušenost za nemščino ali prepričanje o potrebi nemškega jezika za vsakdanje življenje jih pripravlja, da pošiljajo otroke, katere hočejo dati v srednje šole k takemu neobligatnemu pouku. Gospod poslanec Ljubljanskega mesta ravno tako sodi, čemu bi bil sicer svojega otroka poslal na vadnico in ne na slovensko šolo. Ali morda zarad tega, ker se na vadnici slovenščina naj bolj temeljito uči in goji? (Poslanec Hribar kliče: — Abgeordneter Hribar ruft: Saj takrat ni bilo slovenskih šol v Ljubljani.) Ne mislite, gospodje, da boste nemški pouk zatrli, ako ne dovolite teh 600 gld.; ta pouk bode tako dolgo kot neobligatni predmet ostal, dokler bodo stariši, ki hočejo pošiljati svoje otroke na srednje šole, takih pa bode zmerom, ker hočejo vsaki stariši svojim otrokom preskrbeti boljso prihodnost, in žele, da bi se jim bolje godilo, kakor njim, da bi si laglje služili svoj kruh. Razloček bi bil le ta, da bi sicer moral stariši sami ta pouk plačevati, med tem ko sedaj dobivajo učitelji svoje meznatne nagrade od dežele. Da bi bilo pa s tem davkoplačevalcem kaj pomagamo, ne vem, iz lastne skušnje bi marveč ravno nasprotno trdil. (Poslanec dr. Tavčar kliče: — Abgeordneter Dr. Tavčar ruft: Powejte mam kaj ob uspehuh!) (Deželni glavar dr. Poklukar: — Landeshauptmann Dr. Pofflutar: Medsebojni razgovor ni dopuščen.)

Še nekaj bi opomnil, gospoda moja! Ne smemo pozabiti, da ta znesek dovoljujemo deželnemu šolskemu svetu. Prej, dokler je nasprotna stranika imela večino v tem slavnem zboru in v deželnem šolskem svetu, je bila, zlasti če pomislimo, kakšnih sredstev so se mnogokrat posluževali, da bi svoje mamene dosegli, opravičena morda bojazem, da bi se utegnili ta znesek porabiti, ne za poučevanje v nemškem jeziku, ampak za nagrade učiteljem, ki se odlikujejo v političnej agitaciji. Zarad tega smo se tudi mi takrat upirali temu znesku; sedaj pa imamo deželni šolski svet, ki je v večini naš, neso od našega mesa, kosti od naših kosti. Zdaj imamo deželni šolski svet, ki je tako sestavljen, da mu smemo zaupati. Na čelu mu je gospod deželni predsednik, katerega ves poštenji narod slovenski čista in spo-

štuje, potem dva zastopnika deželnega odbora, naše gore lista, ki sta neposredno iz sredine naših zaupnih mož; dva zastopnika duhovščine, ki je gojila slovenščino tudi takrat, ki ji je posvetna inteligencija hrbet obračala. Imamo zastopnika Ljubljanskega mesta, katero vsaj toliko časa, dokler se nasprotniki ne udeležujejo občinskih volitev, gotovo ne bo nemškutarja volilo v deželni šolski svet, imamo zastopnika našega učiteljstva, ki je kinč in dika našega učiteljstva. Takim ljudem ne bi mogli zaupati? Kdor more, naj to stori. Jaz tega ne morem, ker sem prepričan, da bi si dali s tem žalostno spričevalo, da smo ubogi na duhu in politični pritlikovci.

Ako hočete vedeti kaj ob uspehih, imam pri rokah izkaz učiteljev, ki so kaj dobili za ta pouk, in v katerem so zaznamovani tudi uspehi. (Klici: — Ruße: Ne treba, ne treba!) Torej pustimo to.

Omenjal bi pa še o realki, da se je takrat, ko se je uravnal učni jezik sploh, govorilo tudi ob učnem jeziku na realki, ter da imamo že iz l. 1866. načrt od dr. Bleiweisa, kako naj se uredi.

Rad bi bil o tem obširneje govoril, pa zaradi pozne ure končam.

Poslanec Kersnik:

Jaz predlagam, da se okrajša glasovanje, naj se brez daljnega čitanja vzamejo nastavki finančnega odseka za podstavo glasovanju ter le izloči točka 11. tretjega odstavka, o kateri smo slišali ugovore, vse drugo pa sprejme en bloc.

Deželni glavar:

Prosim gospode, kateri se strinjajo s predlogom gospoda poslanca Kersnika, naj blagovole ustati. (Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je obveljal, in homo na ta način glasovali.

Prosim gospode, ki pritrde v odstavku III. pod 11. navedeni svoti 600 glđ., naj blagovole ustati. (Obvelja. — Angenommen.)

Sedaj prosim gospode, ki pritrde vsem drugim predlogom in resoluciji finančnega odseka, kakor so tiskani v prilogi 47., naj blagovole ustati. (Obvelja. — Angenommen.)

Vsi predlogi in resolucija finančnega odseka so sprejeti.

Sedaj prestopimo k glasovanju o predlogu gospoda poslanca dr. Schafferja, oziroma gospodov poslancev Žitnika in Stegnarja.

Poslanec Hribar:

Jaz predlagam, da bi se prej dala na glasovanje predloga gospoda poslanca Žitnika in Stegnarja, ki segata dalje, namreč, da bi se stvar koj izročila deželnemu odboru, v tem ko nasvetuje gospod poslanec dr. Schaffer, naj se izroči finančnemu odseku.

Deželni glavar:

Jaz se s tem ne morem strinjati, kajti odložitveni predlog, naj se stvar prej v odseku pretresuje, je bolj obsežen, in bodem torej dal glasovati tako, kakor sem povedal.

Prosim torej gospode, ki pritrde predlogu gospoda poslanca dr. Schafferja, naj blagovole ustati. (Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog ni sprejet.

Preidemo v meritum in prosim gospode, ki pritrde predlogu gospoda poslanca Stegnarja, naj blagovole ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Predlog gospoda poslanca Žitnika zadeva učni jezik na pripravnici, in prosim gospode, kateri mu pritrde, naj blagovole ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Glede predlogov finančnega odseka nam je sedaj še glasovati o celoti, in prosim gospode, ki pritrde vsem predlogom v celoti, naj blagovole ustati. (Obvelja. — Angenommen.)

Predlogi so sprejeti tudi v celoti in s tem rešena priloga 47.

Mislím, da bom gospodom ustregel, ako sedaj razun volitve za odsek za hipotečno banko prenehamo z daljnim zborovanjem. Prosim torej gospode, da oddajo svoje listke za odsek, ki se ima voliti po nasvetu gospoda poslanca Hribarja za nasvetovano ustanovljenje deželne hipotečne banke. Gospoda poslanca Kersnika in dr. Schafferja prosim, da prevzmeta skruntinij.

(Po kratkem odmoru. — Nach einer kurzen Pause.) Prosim naznaniti izid volitve.

Poslanec Kersnik:

Izvoljeni so v odsek za hipotečno banko gospodje poslanci: Detela, Hribar, Kersnik, Šuklje in baron Schwegel s 34 ter gospoda Gorup in dr. Schaffer s 33 glasovi.

Deželni glavar:

Prosim gospode, da se do prihodnje seje konstitujejo.

Glede prihodnje seje določim, da bode v petek 8. t. m. ob 10. uri dopoldne s sledečim dnevnim redom: (Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Finančni odsek zboruje jutri ob 10. uri dopoldne, upravno-gospodarski odsek danes ob 5. uri popoldne.

Skleпам sejo.

Konec seje ob 4. uri popoldne. — Schluss der Sitzung um 4 Uhr Nachmittags.